

Bibliotekarz

P₅ 1

1968

ROK XXXV
WARSZAWA

**CZASOPISMO WYDAWANE PRZEZ STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH
 ORAZ BIBLIOTEKĘ PUBLICZNĄ M. ST. WARSZAWY**

T R E Ś Ć — СОДЕРЖАНИЕ— C O N T E N T S

Str.

L. <i>Biliński</i> : Uproszczenie książki społeczno-politycznej	1
— Распространение политической литературы	
— The diffusion of the social and political book	
W. <i>Zukowska</i> : Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy w roku 1966	4
— Масовая библиотека г. Варшавы в 1966 г.	
— The Public Library of Warsaw in 1966 year	
I. <i>Nagórska</i> : Wykorzystanie informacji przez użytkowników (Na przykładzie bibliotek dzielnicowych i rejonowych w Łodzi)	8
— Использование информации потребителями	
— The reference service for the readers	
B. <i>Eychler</i> : Problemy bibliografii regionalnej	12
— Вопросы региональной библиографии	
— The regional bibliography problems	
J. <i>Wierzbicki</i> : Wyposażenie ruchome Biblioteki Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Sopocie	15
— Оборудование передвижной библиотеки Выжшего учебного заведения по экономии в Сопоте	
— The equipment of the Library of the High Economic School in Sopot	
E. <i>Pawlikowska</i> : Niektóre problemy biblioteczne w Zjednoczonej Republice Arabskiej	20
— Некоторые библиотечные вопросы в Объединенной Арабской Республике	
— Some library problems in United Arabia Republic	
Z życia SBP	
Из жизни СПБ	
News from PLA	
C. <i>Bieguszewska, I. Suchta</i> : Obchody jubileuszowe w Olsztynie z okazji 50-lecia SBP	22
— Юбилейное празднование 50-летия СПБ в Олыштыне	
— The Jubilee celebration of the 50-th anniversary of the Polish Library Assotiation in Olsztyn	
Konferencje Okręgu SBP Łódź-Miasto	27
Конференция округа СПБ Лодзь-Город	
The conference of the PLA in Łódź	
Przegląd piśmiennictwa	
Обзор литературы	
Reviews of books and articles	
eLBe: Sprawy bibliotek i czytelnictwa w prasie	27
— Проблемы библиотек и чтения в печати	
— Problems of libraries and reading in the press	
Kronika krajowa i zagraniczna (L.B. i M.K.)	29
Внутренняя и зарубежная хроника	
Domestic and foreign chronicle	
Przepisy prawne (TeZar)	32
Законодательство	
Legal regulations	

REDAGUJE KOMITET: *F. Bursowa, T. Bruszewski, H. Falkowska, J. Kołodziejska* (zast. redaktora), *Cz. Kozioł, E. Pawlikowska*, (redaktor), *D. Stępniewska, I. Szczepańska*

UPOWSZECHNIANIE KSIĄŻKI SPOŁECZNO-POLITYCZNEJ

Współczesny świat dla każdego człowieka jest równie interesujący co skomplikowany. Sytuacji prostych i jasnych jest coraz mniej. Coraz mniej jest również ludzi, dla których obojętne są sprawy polityczne i społeczne dzisiejszego świata. Prawie każdy człowiek pragnie wyjaśnień i komentarzy do zachodzących zjawisk społeczno-politycznych.

Jest rzeczą bezsporną, że najlepszym i najpełniejszym źródłem informacji o ważnych problemach naszego życia jest literatura faktu — w której poważne miejsce zajmuje książka społeczno-polityczna.

O potrzebie popularyzacji tej książki mówi się i pisze dość dużo. Rzeczowych informacji na jej temat jest jednak za mało, a nasze zabiegi propagandowo-reklamowe w odniesieniu do literatury społeczno-politycznej nie zawsze są skuteczne. Nie potrafimy jej odpowiednio zarekomendować poszczególnym grupom czytelników. Propaganda literatury zaangażowanej nieraz grzeszyła w przeszłości płaskim prymitywizmem.

Od szeregu lat sytuacja zmieniła się jednak poważnie. Obserwować możemy piękne osiągnięcia edytorskie, ukazuje się coraz więcej publikacji interesujących, cennych, o bardzo atrakcyjnej treści i formie. Tymczasem nasze środki i sposoby propagowania tej literatury są nadal tradycyjne, prawie niezmiennie.

Książki przynoszące wiedzę o zjawiskach złożonych nie stanowią rozrywkowej lektury, wymagają od czytelnika pewnego wysiłku. Wymagają one również określonego wysiłku od jej propagatorów.

Proponowanie czytelnikowi treści poważnych powinno być pozbawione chwytów o cechach taniej tandety. Zachodzi w związku z tym pytanie: jak mamy książkę społeczno-polityczną propagować? Zamiast gotowej recepty (która nigdy nie będzie doskonała), możemy jedynie odpowiedzieć, że literaturę społeczno-polityczną trzeba inaczej i... znacznie lepiej propagować, niż inne działy piśmiennictwa.

Upowszecznianie książki społeczno-politycznej nie powinno być dziełem samych bibliotekarzy czy księgarzy — ludzi profesjonalnie z książką związanych.

Rozwój masowych środków przekazu powoduje natłok informacji. Wśród tego natłoku książki, będące syntezą uporządkowanych informacji, powinny znaleźć licznych czytelników. Życie wymaga od nas tego, by literatura faktu stanowiła podstawowy trzon lektur współczesnego człowieka. Aby jednak się tak stało, musi zadziałać kilka czynników. Jednym z nich jest z pewnością problem informacji o informacji. Na wszystkich konferencjach bibliotekarskich zagadnienie to jest szeroko omawiane. W praktycznym zaś działaniu, zmierzającym do pozyskania masowego czytelnika dla książki społeczno-politycznej, należy uwzględnić różnych dyspozytorów informacji (a więc nie tylko bibliotekarzy i księgarzy).

Nie zawsze w pełni wykorzystujemy w tym celu tak powszechne źródła informacji, jak np. prasę.

Świadczy o tym dość wymownie następujący fakt: w latach 1965—1966 Komitet Wojewódzki PZPR w Zielonej Górze wydał kilka pozycji, przeznaczonych w pierwszym rzędzie dla aktywu partyjnego, mających służyć w bieżącej pracy politycznej, i choć przy różnych okazjach domagano się od instancji wojewódzkiej tego rodzaju pomocy, Biblioteka Woj. Ośrodka Propagandy KW nie notowała widocznego zainteresowania tą literaturą. Dopiero po ukazaniu się w miejscowej gazecie recenzji i omówień tych książek nie zamykały się drzwi w Bibliotece, „a towarzysze z terenu z niejakim zdumieniem dowiadywali się przy okazji, iż książki, po które specjalnie wybrali się do Zielonej Góry, znajdują się od miesięcy w powiatowych ośrodkach propagandy”¹⁾).

Drugim bardzo ważnym — jeśli nie podstawowym — czynnikiem, warunkującym stopień zainteresowania szerokich kręgów społeczeństwa literaturą społeczno-polityczną, jest poziom popularnych opracowań z tej dziedziny.

Prezes Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza” — Stanisław Wroński — poruszając ten problem w rozmowie z red. J. Ruszczycem stwierdził, że mamy za mało udanych popularyzacji. Powstaje nawet paradoksalna sytuacja, że „trudne, obszerne i... drogie prace naukowe rozchodzą się błyskawicznie, gdy równocześnie są czasem trudności z rozpowszechnianiem niektórych książek w założeniu popularnych”²⁾).

Po książkę naukową sięgają ludzie przygotowani do przyjmowania treści trudniejszych i zgłaszający na nie konkretne zapotrzebowanie. Powstaje w związku z tym pytanie: co robić z czytelnikiem mniej przygotowanym? Odpowiedź wydaje się prosta: dostarczać na rynek dobre, aktualne i atrakcyjne publikacje popularne i wspierać je wyczerpującą, rzeczową oraz szeroką, w swoim zasięgu, informacją i propagandą. W stosunku do tej grupy czytelników propaganda powinna być pozbawiona cech agitacji, w pejoratywnym znaczeniu tego terminu. Należy wyrobić w nich przekonanie, że książka społeczno-polityczna jest elementem naszej edukacji narodowej, przewodnikiem po skomplikowanym świecie współczesnym. Zadanie to nie jest łatwe, ani możliwe do szybkiego zrealizowania. Może ktoś nazwać je pobożnymi życzeniami — my nazwijmy je naszym programem działania.

Dzisiaj jesteśmy już bogatsi w doświadczenia. Dostarczyły nam ich sporo „Dni Książki Społeczno-Politycznej”, organizowane pod hasłem „Człowiek — Świat — Polityka” w okresie od 20 do 30 listopada 1967 r.

Z okazji „Dni” odbyło się na terenie całego kraju wiele imprez: spotkania z autorami książek społeczno-politycznych, redaktorami, konkursy czytelnicze, wystawy, seminaria; ożywił się znacznie kolportaż tych książek. Wiele akcji było bardzo udanych, miały one duży zasięg i ciekawy przebieg. Niektóre cechował jednak charakter okazjonalny, nie wzbudzały większego zainteresowania, ponieważ nie były atrakcyjnie przeprowadzone.

W sumie „Dni” przyniosły pozytywne rezultaty; stały się masową, skoordynowaną imprezą, służącą szerokiej propagandzie książek społeczno-politycznych. Dały wreszcie od dawna oczekiwany efekt — zwiększył się serwis informacji o literaturze faktu, na łamach prasy ukazało się wiele ciekawych artykułów o temacie czytelnictwa tej literatury, zamieszczono szereg recenzji i omówień książek społeczno-politycznych. Było to więc wielkie święto literatury społeczno-politycznej, święto wykraczające poza dekadę listopadową, przenikające w nasz dzień powszedni.

¹⁾ (han): „Książka jako źródło wiedzy”. (*Gazeta Zielonogórska* nr 275/1967).

²⁾ „W stronę współczesności” — rozmowa red. Jana Ruszczyca z prezesem Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza” — Stanisławem Wrońskim. (*Trybuna Ludu* 1967 nr 326)

Dni Książki „Człowiek — Świat — Polityka” przyniosły konkretny efekt w postaci zwiększenia zakupów literatury społeczno-politycznej, tak przez odbiorców zbiorowych — biblioteki — jak i indywidualnych. Biblioteki znacznie usprawniły i udoskonaliły informację o posiadanych zasobach piśmiennictwa z tej dziedziny i o nowych nabytkach.

Słusznie zauważył Jerzy Maj, że „Dekada popularyzacji współczesnej książki o współczesnym świecie jest akcją cenną. Potrzeba nam dekady lat, a nie dni, aby odrobić zaległości w tej dziedzinie³⁾.”

Cała akcja propagandowa „Dni” miała ciekawą oprawę plastyczną: przygotowano interesujące afisze, ekslibrisy, ulotki i inne druki okolicznościowe, akcentujące znaczenie czytelnictwa książki społeczno-politycznej.

Poza elementami wymiernymi, jak liczba przeprowadzonych imprez, zamieszczonych recenzji i informacji z okazji „Dni”, istnieją rzeczy niewymierne na przestrzeni tak krótkiego okresu czasu, jak np. wzrost czytelnictwa literatury społeczno-politycznej.

Dekada Książki „Człowiek — Świat — Polityka” była bowiem okresem „zachęcania do książki ambitnej. Nie zawsze i nie wszędzie popularnej, ponieważ kontakt z nią z natury rzeczy wymaga i pewnej już ugruntowanej wiedzy, i określonych zainteresowań, i uformowanych potrzeb⁴⁾.”

LUCJAN BILIŃSKI

Warszawa

Ministerstwo Kultury i Sztuki

---

³⁾ Jerzy Maj: „Dekada książki społeczno-politycznej”. (*Gromada — Rolnik Polski* 1967 nr 140)

⁴⁾ Teresa Janowska: „Człowiek — Świat — Polityka”. (*Głos Pracy* 1967 nr 276).

CZYTELNIKOM „BIBLIOTEKARZA”

SERDECZNE ŻYCZENIA POMYŚLNEGO NOWEGO ROKU 1968

SKŁADA
R E D A K C J A

BIBLIOTEKA PUBLICZNA M.ST. WARSZAWY W ROKU 1966

Działalność Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy systematycznie się rozwija. W roku 1966 nastąpiło dalsze powiększenie liczby placówek miejskiej sieci bibliotecznej, wzrost księgozbiorów i ich wykorzystania, a działalność metodyczno-instrukcyjna rozszerzona została na biblioteki szpitalne.

Sieć placówek terenowych wzrosła o dwie biblioteki dla dzieci i trzy wypożyczalnie dla dorosłych i młodzieży. Nowe placówki uruchomiono w Śródmieściu, na Mokotowie, Pradze-Południe i Pradze-Północ, co przyczyniło się do pewnej poprawy stanu sieci bibliotecznej w tych czterech dzielnicach Warszawy.

W dzielnicy Ochota, po zakończeniu kapitalnego remontu budynku przy ul. Miłkowej 2 (Włochy), wznowiły pracę mieszczące się tam placówki, przy czym bibliotekę dla dzieci poszerzono o wypożyczalnię oraz zorganizowano czytelníę czasopism. Poprawę warunków uzyskały ponadto 2 wypożyczalnie dla dorosłych i młodzieży, przeniesione do większych lokali, a w kilkunastu placówkach przeprowadzono remonty oraz uzupełniono i unowocześniono wyposażenie.

W Bibliotece Głównej nastąpiła wymiana urządzeń w Czytelní Księgozbioru Podręcznego, gdzie zainstalowano nowy typ regałów oraz przeniesiono część księgozbioru na galerijkę.

Osiągnięcia w zakresie rozwoju sieci bibliotecznej oraz poprawy warunków działania niektórych placówek były jednak niedostateczne w stosunku do szybko narastających potrzeb czytelniczych. W coraz większej liczbie nowych osiedli brak bowiem placówek bibliotecznych, a starania o uruchomienie tam punktów na ogół nie dają rezultatów, ze względu na trudności w uzyskaniu jakichkolwiek pomieszczeń na cele kulturalne. Z kolei w wielu istniejących placówkach brak miejsca stanowi czynnik ograniczający wielkość księgozbioru, a tym samym możliwość usługowe.

Księgozbiory Biblioteki osiągnęły w 1966 r. stan 1 870 tys. tomów, w tym 36 tys. jedn. zbiorów specjalnych.

Wpływy z poszczególnych źródeł wynosiły:

	Biblioteka Główna	Placówki terenowe
Zakup	31 644 a)	84 017
Egzemplarz obowiązkowy	13 074	—
Dary	7 708	1 750
Inne	5 770	39 731 b)
R a z e m	58 196	125 498

a) w tym dla bibliotek dziecięcych 19 055 t.

b) w tym przekazane z Biblioteki Głównej 33 285 t.

Ubytki — po odliczeniu książek przekazanych placówkom z Biblioteki Głównej i przesuniętych między filiami — wyniosły w 1966 r. 32,5 tys. tomów, w tym książki wycofane i przesunięte do rezerwy ok. 14 tys. tomów.

Zbiory udostępnione wzrosły w 1966 r. łącznie o 115 tys. t., osiągając stan 1,7 mln tomów. Księgozbiory placówek terenowych obejmowały 1 252,5 tys. tomów, co daje 988 t. na 1000 mieszkańców. W poszczególnych dzielnicach przypada od 0,8 do 1,2 t. na 1 mieszkańca.

Wielkość księgozbioru będącego do dyspozycji czytelników w wypożyczalniach oraz jego uzupełnianie charakteryzuje stosunek do liczby czytelników:

	Liczba tomów a)	Przybytek tomów b)
	na 1 czytelnika	
Wypożyczalnie dla dorosłych i młodzieży	5,7	0,50
Wypożyczalnie dla dzieci	3,6	0,38
Wypożyczalnie kompletów ruchomych	6,3	0,41
Wypożyczalnia Objazdowa	9,4	0,49

a) bez nowych placówek

b) tylko z wyodrębnionymi księgozbiorami

Jak z zestawienia tego wyniku, najmniej książek i najniższe wpływy na 1 czytelnika wykazują wypożyczalnie dla dzieci. Wiąże się to z większym przyrostem liczby czytelników w bibliotekach dla dzieci niż w pozostałych wypożyczalniach.

W roku 1966 łączna liczba czytelników zarejestrowanych w wypożyczalniach i punktach bibliotecznych wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 9,5 tys. osób. Ogółem zarejestrowano 193 699 czytelników, co stanowi 15,3% mieszkańców Warszawy.

Skład czytelników w wypożyczalniach dla dorosłych i młodzieży kształtował się podobnie jak w roku poprzednim: młodzież szkolna 30%, studenci 6%, pracownicy fizyczni i robotnicy 13%, pracownicy umysłowi 33%, inni pracujący 1%, niezatrudnieni 17%.

Z dziewięciu czytelń dzielnicowych (bez III Czytelni) korzystało 16 107 czytelników, w tym 37% młodzieży szkolnej i 45% studentów.

Z bibliotek dla dzieci korzystało 37 278 czytelników, z tego 21 179 z czytelń, a 28 494 z wypożyczalń.

Frekwencja w placówkach bibliotecznych nadal rośnie. W roku 1966 łączna liczba odwiedzin przekroczyła 4,2 mln, a liczba udostępnionych bądź wypożyczonych książek 6 mln tomów.

Czytelnie odwiedziło 791 tys. osób, a udostępniono im ponad 1,3 mln tomów. Liczba odwiedzin w czytelniach Biblioteki Głównej była nieco mniejsza niż w roku poprzednim, w związku z kilkumiesięcznym zamknięciem Czytelni Księgozbioru Podręcznego (zmiana urzędzeń) oraz unieruchomieniem niektórych czytelń w okresie wymiany instalacji elektrycznych. W czytelniach dzielnicowych liczba odwiedzin powiększyła się nieznacznie. Nastąpił bowiem duży spadek frekwencji w IV Czytelni Dzielnicowej (Mokotów) na skutek zmniejszenia liczby miejsc (z 35 na 18) i czasowego zamknięcia tej placówki, który wyrównany został dzięki uruchomieniu po dwuletnim prawie zamknięciu Czytelni V (Grochów) i Czytelni VI (Włochy).

Natomiast w wypożyczalniach frekwencja i liczba książek wypożyczonych do domu bardzo wzrosła: liczba odwiedzin o 130 tys., a wypożyczeń o 225 tys.

Aktywność czytelników i wykorzystanie księgozbiorów w poszczególnych typach placówek charakteryzują poniższe wskaźniki:

	Przeciętna liczba		
	odwiedzin na 1 czytelnika	wypożyczeń na 1 czytelnika	wypożyczeń na 1 książkę
Czytelnie dzielnicowe	13,7	—	—
Czytelnie dla dzieci	15,7	—	—
Wypożyczalnia dla dorosłych i młodzieży	19,1	27,4	5,0
Wypożyczalnie dla dzieci	16,6	19,3	5,2
Punkty biblioteczne	—	11,8	1,9

Służba informacyjna w placówkach Biblioteki nabiera coraz większego znaczenia. W Bibliotece Głównej i czytelniach dzielnicowych udzielono w 1966 r. 69 tys. informacji, w tym 28 tys. informacji bibliograficznych. Z porad

i pomocy w doborze materiałów korzystali czytelnicy także w pozostałych placówkach. W bibliotekach dla dzieci udzielono ok. 16 tys. informacji, w tym wiele grupom uczniów zainteresowanych tym samym tematem.

Informacja o książce, popularyzacja wybranej tematyki w oparciu o posiadane wydawnictwa prowadzona była we wszystkich placówkach Biblioteki przy zastosowaniu różnych form i metod. Przeważała propaganda wizualna. Ponadto organizowano odczyty, spotkania, dyskusje i inne imprezy. Audycje z taśm magnetofonowych odtwarzano zarówno w placówkach i punktach bibliotecznych, jak też w klubach i domach rencistów, w świetlicach, szkołach itd. Czytelnicy oglądali wspólnie audycje telewizyjne. Wzrosła liczba przyjętych wycieczek i przeprowadzonych zajęć z zakresu przysposobienia czytelniczego oraz odbyło się więcej opowiadań bajek i głośnego czytania dla dzieci.

W pracach propagandowych dominowała tematyka związana z 1000-leciem Państwa Polskiego. Akcentowano rocznice literackie i historyczne, wydarzenia życia kulturalnego, a zwłaszcza Kongres Kultury Polskiej, propagowano książki popularnonaukowe z różnych dziedzin, informowano o nowych nabytkach.

Czytelnicy bibliotek dla dzieci uczestniczyli w konkursie-zwładzie „Wielcy Budowniczowie Polski”, a dla czytelników dorosłych zorganizowano konkurs „Ludzie Nauki Polskiej”.

W poszczególnych dzielnicach współdziałało z różnymi organizacjami w zakresie akcji kulturalno-oświatowej. Np. na Żoliborzu przygotowywano wystawki książek na „Sejmiki dla Rodziców”, organizowane przez TPD; na Pradze-Północ urządzano wspólnie z Warszawskim Tow. Muzycznym koncerty popularne, a razem z Kołem Praskim Tow. Przyjaciół Warszawy cykl odczytów o historii miasta; na Ochocie organizowano wspólnie z TWP odczyty. Ścisła współpraca była prowadzona ze szkołami, domami kultury i świetlicami.

W Bibliotece Głównej zorganizowano wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół Warszawy cykl wykładów pt. „Warszawa w kulturze narodowej”.

W głównym hallu wejściowym urządzone następujące wystawy: 1. Plany rozbudowy Warszawy, 2. Architekci Warszawy i ich dzieła XVI—XX w., 3. Komisja Edukacji Narodowej, 4. Warszawa jako stolica, 5. Dzieje ojczyste w polskiej literaturze dla dzieci. W lokalu przy ul. Pięknej 15 zorganizowano wystawę „Z książką przez kraj ojczysty” ukazującą dorobek pracy kulturalno-oświatowej warszawskich bibliotek dla dzieci w okresie obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego.

Działalność metodyczno-instrukcyjna Biblioteki Głównej rozszerzona została w 1966 r. na biblioteki szpitalne zgodnie z porozumieniem między Zarządem Szpitali Miejskich, Biblioteką Publiczną i Zarządem Okręgowym Zw. Zaw. Pracowników Służby Zdrowia w sprawie rozwinięcia obsługi bibliotecznej chorych w szpitalach miejskich.

Dział Instrukcyjno-Methodyczny koncentrował swoje prace nad sprawami gromadzenia i opracowania zbiorów, organizacji ich udostępniania, doskonalenia służby informacyjno-bibliograficznej oraz pomocy w działalności oświatowo-propagandowej placówek bibliotecznych. W szczególności przeprowadzono ocenę 1337 pozycji z ukazujących się nowych książek, typując 1201 tytułów do zakupu dla bibliotek. Dużo uwagi poświęcono organizacji pracy z dziećmi w wypożyczalniach dla dorosłych i młodzieży. Przygotowano różne pomoce i wzory do prac oświatowych oraz materiały bibliograficzne w związku z obchodami 1000-lecia Państwa Polskiego i innymi rocznicami i uroczystościami. Oprócz placówek miejskiej sieci bibliotecznej zlustrowano 80 bibliotek związkowych i 16 szpitalnych udzielając instrukcji w sprawie organizacji pracy oraz doboru, a zwłaszcza selekcji księgozbioru.

Na zlecenie Ministerstwa Kultury i Sztuki Biblioteka Główna zorganizowała kurs pn. „Praca z młodzieżą w bibliotekach publicznych”, w którym uczestniczyło 39 osób z różnych województw.

W Bibliotece Głównej odbyło praktyki międzysemestralne 5 studentów bibliotekoznawstwa i 15 studentów pedagogiki, a wakacyjne 5 studentów bibliotekoznawstwa. Zorganizowano 8-dniową praktykę dla 3 studentów bibliotekoznawstwa z Pragi Czeskiej.

W placówkach terenowych przeprowadzono praktyki dla 51 uczestników kursu POKKB oraz 5 słuchaczy POKB w Jarocinie.

Dla podniesienia kwalifikacji bibliotekarzy systematycznie organizowano seminaria, odczyty, dyskusje, recenzowanie nowości, praktyki wewnątrzdziałowe oraz zwiedzanie innych bibliotek. W IV kwartale 1966 r. zapoczątkowano pracę 3 grup szkoleniowych, obejmujących wytypowanych pracowników, a zajmujących się różnymi problemami pracy bibliotecznej: I — gromadzenia zbiorów, II — klasyfikacji zbiorów, III — bibliotecznej służby informacyjnej.

Działalność wydawnicza Biblioteki ograniczyła się do opublikowania 4 bibliografii: 1) Książki o Warszawie, 2) Afryka, 3) Tysiąclecie Państwa Polskiego, 4) Historia Polski w literaturze pięknej dla dzieci i młodzieży.

SIEĆ I USŁUGI BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ M. ST. WARSZAWY

	Liczba placówek	Liczba wol. na 31.XIIa)	Czytelnicy zarejestrowani w wypoż. i punktach bibl.b)	Odwiedziny		Liczba książek	
				w wypożyczalniach i punktach bibl.	w czytelnich	wypożyczonych do domu	wydanych w czytelnich
<i>Według rodzajów placówek</i>							
Biblioteka Główna	1	457597b)	6920	70993	228859	85058	440262
Wypożyczalnia Objazdowa		17041	1817	21416	—	54976	—
Czytelnie dzielnicowe	10	140969	—	—	221070	—	423205
Wypożyczalnia dla dorosł. i młodzieży	80	811103	141871	2699275	8293d)	3876743	1096d)
Wypożyczalnia kompletów ruchomych	7f)	91796	14597	170352	—	170352	—
Biblioteki dla dzieci	36	208628	28494	467847	332957	545661	457477
Rezerwa księgozb. służb. w dzielnicach		10257					
R a z e m	134	1737391	193699	3429883	791179	4732790	1322040
<i>Według dzielnic e)</i>							
Śródmieście	24	249287	40377	721675	114201	940732	184194
Zoliborz	15	158328	18048	332294	107492	474073	203048
Wola	17	174226	25329	499642	108827	646056	179383
Ochota	12f)	132462	20547	378094	22569	602780	41273
Mokotów	19	156769	29787	498336	59420	640607	91829
Praga-Południe	22	190286	31578	576173	33930	805750	39511
Praga-Północ	24	201395	19296	331270	115881	482758	142540
R a z e m	133	1262753	184962	3337474	562320	4592756	881778

a) bez zbiorów nieudostępnionych Biblioteki Głównej

b) bez czytelników korzystających wyłącznie z czytelnich w bibliotekach dla dzieci (wykazanych w spr. dla GUS w liczbie 8784)

c) w tym 1634 jedn. rękopisów, 6208 jedn. kartograficznych 10517 norm

d) dane jedynie z czytelnich czasopism przy Wypoż. Nr 3

e) bez Biblioteki Głównej i Wypożyczalni Objazdowej

f) w tym 1 zamknięta na polecenie Inspektora Pracy

WYKORZYSTANIE INFORMACJI PRZEZ UŻYTKOWNIKÓW

na przykładzie Bibliotek Dzielnicowych i Rejonowych w Łodzi

Na podstawie referatu wygłoszonego na ogólnopolskiej konferencji działów informacyjno-bibliograficznych i instrukcyjno-metodycznych w dniach 7—9 kwietnia 1967 r. w Kielcach.

Zasadniczym celem badań, podjętych przez Dział Instrukcyjno-Metodyczny Miejskiej Biblioteki Publicznej im. L. Waryńskiego nt. wykorzystania informacji w bibliotekach sieci miasta Łodzi, było ustalenie następujących problemów:

- kto korzysta ze służby informacyjnej w naszych placówkach terenowych,
- jaka tematyka informacji jest najbardziej poszukiwana,
- które z pomocy informacyjnych są najbardziej przydatne w udzielaniu informacji użytkownikom.

Uzyskanie orientacji o stopniu wykorzystania służby informacyjnej przez poszczególne środowiska czytelnicze oraz mobilizacja personelu bibliotek do prawidłowego wypełniania zadań w tym zakresie — stanowiły cele uboczne.

Do udziału w badaniach wytypowano, spośród 42 bibliotek dla dorosłych, 14 placówek, w tym 5 publicznych bibliotek dzielnicowych jako placówki nadrzędne i wiodące w sieciach dzielnicowych, 2 biblioteki obsługujące środowiska studenckie w Domach Akademickich, bibliotekę rozporządzającą małą czytelnią naukową oraz 6 najruchliwszych bibliotek rejonowych ze wszystkich dzielnic miasta. Kryterium doboru obejmowało biblioteki wykazujące ponad 1 700 czytelników oraz posiadające jednolicie wyposażone warsztaty służby informacyjnej. Składają się na nie: katalogi alfabetyczne i rzeczowe, stosunkowo bogato rozbudowane księgozbiory podręczne, teczki powielonych zestawień tematycznych i materiałów bibliograficznych, opracowanych przez Dział Informacji i Dział Instrukcyjno-Metodyczny Biblioteki Głównej, oraz przygotowane przez biblioteki terenowe „katalogi” tematyczne i kartoteki.

Obserwacje, poczynione przez pracowników Działu Instrukcyjno-Metodycznego podczas lustracji placówek terenowych i zajęć szkoleniowych, wskazywały na niedostateczne wykorzystanie przez czytelników, a także przez samych bibliotekarzy, materiałów metodycznych i pomocy informacyjnych.

Do opracowanych ostatnio kartotek osobowych wprowadzono więc, obok wyłączonych z katalogów odsyłaczy osobowych do działów: 92, 93, 80, również: poradniki bibliograficzne Biblioteki Narodowej (poświęcone Nałkowskiej, Konopnickiej, Broniewskiemu, Kruczkowskiemu, Chopinowi i in.), artykuły z „Poradnika Bibliotekarza” takie jak „Rozmowy z pisarzami” i „Sylwetki pisarzy”, noty o pisarzach w „Nowych Książkach”, ponadto wstępy z niektórych wydawnictw jak np. z „serii celofanowej” i „Biblioteki Narodowej”, artykuły z czasopism i wydawnictwa zwarte wykazane w zestawach osobowych przygotowanych przez Dział Informacji (Żeromski, Waryński, Sienkiewicz, Kościuszko i in.). W kartotekach zagadnieniowych według haseł geograficznych sporządzono odsyłacze do znajdujących się w działach podręcznych księgozbiorów roczników „Świata w Przekroju” i encyklopedycznych wydawnictw o Azji, Europie itp. W kartotekach wiedzy o ZSRR wykorzystuje się odpowiednie zestawy tematyczne nadsyłane przez MBP. Kartoteka adresowa zawierająca adresy najważniejszych instytucji kulturalno-oświatowych, bibliotek publicznych i naukowych Łodzi została założona w celu ułatwienia współpracy i usprawnienia wypożyczeń międzybibliotecznych na terenie miasta.

Obok tak zaopatrzonych warsztatów służby informacyjnej wprowadzono na okres badań zeszyty dokumentacji, które zawierały następujące rubryki: data, temat pytania, źródła wskazane przez bibliotekarza, określenie użytkownika wg zawodu. Załączona instrukcja zalecała wpisywanie kwerendy przez samego użytkownika, eliminując z dokumentu informacje opierające się wyłącznie na katalogach. Ponadto dla łatwiejszego podsumowania wyników ustalono w rubryce III sygnowanie przez bibliotekarza pomocy informacyjnych wskazanych przez niego jako źródło, np. litera „O” symbolizowała kartotekę osobową, litera „A” — adresową, litera „P” — bibliotekę podręczną. Przy użytkowniku dorosłym podawano wiek, ewentualnie uwagę o doksztalcaniu się.

Zbieranie dokumentacji przez wytypowane placówki odbyło się w okresie 3-miesięcznym, od grudnia 1966 r. do kwietnia 1967 r.

Dokumentacja objęła 2 113 użytkowników i 2 358 zgłoszonych przez nich zapytań oraz udzielonych im odpowiedzi. Przy podsumowywaniu wyników okazało się, że najpoważniejszą liczebnie grupę wśród użytkowników informacji stanowi młodzież ucząca się (75,6%) w tym uczniowie 62,2%, studenci — 13,4%. Nie bez związku pozostaje to z faktem, iż w końcu 1966 r. na 114 750 czytelników bibliotek sieci miejskiej w Łodzi młodzież ucząca się stanowiła 53,3%. Drugą grupę stanowią pracownicy umysłowi (15,5%), trzecią robotnicy (6,4%) i ostatnią — niezatrudnieni oraz inni (1,87% i 0,18%). Wśród pracowników umysłowych i robotników znalazła się pewna liczba osób doksztalcających się w zakresie szkoły średniej i na studiach zaocznych. Dodatkowe objaśnienia bibliotekarzy wskazują, iż niekiedy czytelnicy dorośli zgłaszali się po informacje nie dla siebie, ale dla uczących się dzieci. Taki skład użytkowników zdecydował o tematyce zapotrzebowań.

Informacje typu osobowego: życiorys, twórczość, działalność — wynoszą nieomal 1/4 ogólnej ilości. 390 zapytań dotyczyło pisarzy polskich, 108 pytań — obcych. Przeważającą większość stanowili autorzy tzw. lekturowi. Na I miejscu — Sienkiewicz i Żeromski (po 35 informacji), następnie: Prus, Reymont, Kochanowski (od 20 do 24 inform.), Dąbrowska, Nałkowska, Orzeszkowa, Słowacki, Kruczkowski, Tuwim (13 — 18 inform.), Krasicki, Mickiewicz, Norwid, Rey, Wyspiański, Konopnicka, Staff, Newerly, Wasilewska, Parandowski (6 — 9 inform.), Asnyk, Fredro, Frycz-Modrzewski, Conrad, Boy-Zeleński, Andrzejewski, Breza, Iwaszkiewicz (po 5 inform.), Kraszewski, Korczak, Przyborowski, Różewicz, Schulc (po 3 inform.). Pojedyncze poszukiwania czytelników, głównie spośród dorosłych, dotyczyły wiadomości o życiu i twórczości 25 pisarzy takich jak: Leśmian, Gałczyński, Szaniawski, Słonimski, Irzykowski, Bratny, Brozkiwicz, Putrament, Grzymała-Siedlecki, Przybyszewski i in.

Najwyższa liczba poszukiwań dotyczących pisarza obcego nie przekroczyła 10 i skoncentrowała się wokół Balzaka, Hemingwaya, Majakowskiego. Po 7 informacji notuje się przy nazwiskach Moliere i Szekspira, po 4 infor. — Camusa, Szolochowa, Lwa Tołstoja, Czechowa, Tomasza Manna, po 2 inf. — Gorkiego, Simonowa, Paustowskiego, Sartre'a, Byrona, Zoli, Seghers, Bernarda Shaw, Feuchtwangera. Zainteresowaniem pojedynczych czytelników zostali objęci: Aragon, Proust, Kafka, Brecht, Gogol, Fielding, London, Appolinaire, May, Ibsen, Dante, Racine, Rousseau.

W grupie 165 pytań dotyczących wybitnych postaci związanych z naszymi dziejami, historią kultury i nauki najwięcej informacji udzielono w związku z osobistościami eksponowanymi przez program szkolny i obchody rocznicowe. Są to: Świerczewski, Curie-Skłodowska, Kościuszko, Chopin, Kopernik, Moniuszko, Matejko, Chełmoński, Grottger, następnie działacze rewolucyjni i partyjni, których nazwiska patronują wielu instytucjom i zakładom naszego miasta: Sawicka, Waryński, Marchlewski, Finder, Kasprzak, Nowotko, Fornalska, Dzierżyński. Wśród muzyków spotykamy nazwiska: Beethovena, Czajkowskiego, Wagnera, Ver-

diego, Karłowicza, Bizeta, Szymanowskiego, Wieniawskiego, i wielokrotnie Borodina, zapewne w związku z premierą „Kniazia Igora” w Teatrze Wielkim. Wśród aktorów występują: Modrzejewska, Jaracz, Chaplin oraz sporadycznie Ćwiklińska, Zelwerowicz. Z malarzy interesują czytelników: van Gogh, Picasso, Manet, Degas, Delacroix, Renoir, Modigliani, Murillo, a także Nikifor, Ociepka oraz Juliusz Koszak i Orłowski. Ze współczesnych nazwisk polityków pojawiają się jedynie nazwiska: Sukarno, Nehru, de Gaulle, a spośród uczonych Linneusz, Franklin, Łomonosow, Archimedes, Tales.

Druga grupa (156 pytań) dotyczyła polityki i gospodarki Polski Ludowej, a więc: PPR i PZPR (45 pyt.), organizacji młodzieżowych ZMS, ZMW, harcerstwa, posiedzeń plenarnych i Zjazdów KC PZPR, planów gospodarczych, planu Rapackiego i planu Gomułki, PKWN, Ziemi Zachodnich, Układu Warszawskiego (12 pyt.), przemysłu chemicznego (16 pyt.), gospodarki narodowej, handlu zagranicznego, prawa, hutnictwa, górnictwa, budownictwa.

Trzecia grupa (140 pytań) dotyczyła spraw międzynarodowych: RWPG, NATO, SEATO, CENTO, ONZ, EWG, EFTA, międzynarodowych organizacji społecznych, pokojowego współistnienia państw, krajów gospodarczo zacofanych i kolonialnych. Wchodzą tu również pytania odnoszące się do zagadnień gospodarczych, kulturalnych i politycznych, kryjące się zazwyczaj pod ogólnie przez użytkowników stosowanym określeniem informacji nt. ZSRR, Chin, NRD i NRF, Kuby, Indii, Egiptu, Afryki, Wietnamu, Azji.

Czwarty poważny zespół (100) tworzą pytania odnoszące się do historii dawnej i najnowszej Łodzi, jej przemysłu, instytucji kulturalnych, zabytków. Ten typ pytań jest związany głównie z tematyką regionalną przedmiotu nazwanego „wychowaniem obywatelskim”. Odegrały tu także pewną rolę dwa konkursy „Łódź twoje miasto” — konkurs historyczny dla młodzieży szkolnej, i popularyzowany w niektórych bibliotekach konkurs „Co wiesz o teatrze łódzkim”, a także otwarcie, w rocznicę wyzwolenia Łodzi, Teatru Wielkiego.

Informacje udzielane dorosłym (w tym także studentom) ujawniają ich potrzeby i zainteresowania życiowe wynikające z lektur oraz dążenie do wzbogacenia słownictwa dla celów samokształceniowych lub tzw. hobbystycznych. 38 kwerend z dziedziny zdrowia i higieny prezentuje szeroki zakres tematów od witamin, hormonów, alkoholizmu poprzez różne choroby do seksualizmu, okresu dojrzewania, ustalania ojcostwa, zastosowania gimnastyki w przerwach pracy, zatrucia środkami leczniczymi.

35 pytań, zarówno młodzieży jak dorosłych czytelników, obrazuje poszukiwania wiadomości wiążących się z obchodami 50-lecia Rewolucji Październikowej. Poszukiwania te dotyczą wierszy i powieści o Rewolucji, o Leninie, Armii Radzieckiej, problematyki związku Rewolucji ze sprawami niepodległości Polski. Nie tylko pracownicy umysłowi ale i robotnicy potrzebują literatury odnoszącej się do różnych krajów — Wenezueli, Jamajki, Islandii, Albanii, Arabii, atrakcyjnych miejscowości turystycznych i wypoczynkowych, spektakli premierowych Teatru Wielkiego, zagadnień kosmonautyki, II wojny światowej, ruchów robotniczych, poradnictwa prawnego i wiedzy praktycznej (urządzania mieszkań, pojazdów mechanicznych, tranzystorów).

Część spośród 52 czytelników poszukujących objaśnień znaczenia poszczególnych wyrazów i pojęć przyznaje się, iż jest to im potrzebne do krzyżówek. U pozostałych występuje jako wynik lektury, np. wyjaśnienie słowa *Tespis* w związku z książką Koprowskiego „Potomkowie Tespisa”, Niobe — przy poemacie Gałczyńskiego.

O ile dla uczniów najbardziej pożądane są informacje związane z programem literatury, wychowania obywatelskiego i historii (zwłaszcza w klasie VIII), to kwerendy studentów cechuje wielokierunkowość, wynikająca z różnorodnego cha-

rakteru studiów i bogatszych zainteresowań osobistych. Uczniowie zwracają się po informacje o wyższych uczelniach, studenci — o bibliotekach i muzeach. Dla zilustrowania nietypowych tematów i zapytań można przytoczyć następujące: czy istniała Rzeczpospolita Łańcucka? Kto to byli futuryści? Kolaboranci? Czy początkiem tygodnia jest niedziela czy poniedziałek? Co to jest komunizm, proces polimeryzacji, indywidualizm, wychowanie laickie, warunki racjonalnej pracy, stosunki międzyludzkie w zakładzie pracy, literackie nagrody Nobla, Ku-Klux-Klan, Wydawnictwa PAX, giełda pieniężna, style w muzyce i inne.

Źródła informacji — 55,6% odpowiedzi uzyskali czytelnicy skierowani bezpośrednio do różnych ksiązek z działów w księgozbiornie podręcznym. Najczęściej użytkowane były: encyklopedie ogólne i specjalne, Historia Polski PWN, historia literatury, małe słowniki (pisarzy polskich, radzieckich, francuskich, literatury dla dzieci i młodzieży), słownik terminów literackich — Sierotwińskiego, Słownik Encyklopedyczny — Polska Ludowa, XX lat Polski Ludowej, Przewodnik operowy, Leksykon kompozytorów XX w., Lekarski przewodnik domowy, Roczniki polityczne i gospodarcze, Roczniki statystyczne, Świat w przekroju, Przewodnik po Polsce, Informator — II wojna światowa, Atlas świata, Kalendarze robotnicze, Dobrowolskiego — Nowoczesne malarstwo, Osmańczyka — Ciekawa historia ONZ.

28,5% informacji uzyskano za pośrednictwem kartoteki osobowej, 9,4% informacji pochodzi z kartotek zagadnieniowych i katalogów tematycznych, 4,6% — z zestawień tematycznych. Kartoteka adresowa dostarczyła zaledwie 1,9% odpowiedzi.

Przy podsumowaniu ogólnym wyników ujawniły się spore rozbieżności w zasięgu służby informacyjnej w poszczególnych placówkach. Np. dwie biblioteki dzielnicowe mające po 1 700 czytelników różnią się o 154 udzielone informacje w okresie prowadzenia badań, dwie biblioteki rejonowe rejestrujące czytelników w granicach do 3 000 osób wykazały różnicę 170 udzielonych informacji. Decydujące znaczenie ma nie tylko środowisko czytelnicze, ale i autorytet biblioteki, wiedza bibliotekarza, jego umiejętność nawiązywania kontaktu z użytkownikiem i spopularyzowania tej pracy oraz tradycje w zakresie poradnictwa. Na ogół przodujące w działalności kulturalno-oświatowej placówki okazały się i tym razem najbardziej aktywne. Inne — oceniając dokumentację badawczą jako doświadczenie kształtujące — zdecydowały prowadzić ją nadal w trybie roboczym.

Wnioski:

- Podstawą warsztatu informacyjnego jest zawsze dobrze skompletowany księgozbiór podręczny.
- Ze względu na potrzeby użytkowników, w przeważającej większości młodzieży uczęcającej się, wskazane jest prowadzenie w małych bibliotekach przedmiotowo-podmiotowych kartotek osobowych ze specjalnym uwzględnieniem haseł dotyczących pisarzy oraz twórców, działaczy, naukowców z zakresu historii, nauki, kultury, sztuki — eksponowanych w programie nauczania. Winny się w tych kartotekach znaleźć hasła osobowe związane z rocznicami.
- W bibliotekach o dużej frekwencji niezbędne jest także prowadzenie kartotek zagadnieniowych:
  1. regionalnej z wykazem najważniejszych materiałów ikonograficznych,
  2. polityki i gospodarki Polski Ludowej,
  3. spraw międzynarodowych z wykazem skrótów nazw instytucji międzynarodowych.

Kartoteki te winny wykazywać odpowiednie pozycje w księgozbiornie podręcznym i bazować na materiałach nadsyłanych przez biblioteki nadrzędne oraz na materiałach publikowanych np. przez Instytut Bibliograficzny BN, „Poradnik Bibliotekarza”, najważniejszych artykułach z prasy i czasopism.

Prowadzenie w bibliotekach, mających małe doświadczenie w służbie informacyjnej, dokumentacji (choćby nawet okresowej) ma znaczenie szkoleniowe dla ich personelu.

PROBLEMY BIBLIOGRAFII REGIONALNEJ

(Na marginesie III Konferencji zorganizowanej przez Instytut Bibliograficzny 11 grudnia 1967 r.)

Sledząc ukazujące się spisy bibliograficzne można stwierdzić, że bibliografia regionalna przeżywa obecnie swój rozkwit. W pierwszym okresie po wojnie szczególnie rozwijała się ona w odniesieniu do naszych Ziem Zachodnich i Północnych, co ma oczywiście swoje społeczne i polityczne uzasadnienie. Podejmowaną jednak wówczas inicjatywy bibliograficzne miały charakter nieskoordynowany. Ewidencja spisów bibliograficznych, planowanych i pozostających w toku opracowania, prowadzona przez Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej, wykazała w 1960 r. szereg prac podjętych przez różne ośrodki, częściowo lub całkowicie się dublujących. Notowano wówczas dziewięć bibliografii regionalnych Śląska, trzy bibliografie Ziemi Lubuskiej, pięć Pomorza, cztery dla Warmii i Mazur oraz trzy bibliografie obejmujące całość Ziem Zachodnich¹⁾.

W tej sytuacji Instytut Bibliograficzny zwołał w kwietniu 1960 r. pierwszą konferencję przedstawicieli ośrodków zainteresowanych sprawą bibliografii regionalnych Ziem Zachodnich i Północnych²⁾. Zgodnie z intencjami organizatorów miała ona zapoczątkować współpracę i koordynację między ośrodkami w zakresie realizacji wykazów piśmiennictwa związanego z regionami Polski Zachodniej i Północnej. Chodziło zresztą nie tylko o zapobieżenie dublowania spisów bibliograficznych i o ekonomię pracy, ale także, i przede wszystkim, o zabezpieczenie regularnego ukazywania się bibliografii stanowiących swoistą dokumentację życia, osiągnięć i historii regionów Ziem Zachodnich i Północnych. Sprawa wymagała tym pilniejszego rozwiązania, że w Niemczech Zachodnich ukazywały się i ukazują do dziś bibliografie regionalne tematycznie związane z naszymi terytoriami, często o charakterze tendencyjnym, sprzecznym z polskimi interesami narodowymi.

Pierwsza konferencja z r. 1960 przyniosła pozytywne rozwiązania zarówno pod względem organizacyjnym jak i metodycznym w zakresie bibliografii regionalnej. Ustalono granice terytorialne dla poszczególnych bibliografii i wytypowano ośrodki, które podjęły się wydawania, począwszy od rocznika 1960, bieżących bibliografii regionalnych: Śląska (Biblioteka Śląska), Ziemi Lubuskiej (WMBP w Zielonej Górze), Pomorza Zachodniego (WMBP w Szczecinie), Pomorza Gdańskiego (Biblioteka Gdańska PAN), Warmii i Mazur (WMBP w Olsztynie), Wielkopolski (Biblioteka Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu). Ponadto w wyniku tej konferencji Instytut Zachodni, jako instytucja najbardziej do tego powołana i najlepiej przygotowana od strony warsztatu pracy, przyjął na siebie rolę organizatora i koordynatora prac między zainteresowanymi ośrodkami, a także zobowiązał się do opracowywania i publikowania bieżącej bibliografii Ziem Zachodnich i Pół-

---

¹⁾ Zob. Eychler Barbara: Wykaz polskich bibliografii nie opublikowanych (planowanych, opracowywanych i ukończonych). Warszawa 1961. Biul. Inst. Bibliogr. T. 7 nr 1. — Następne wydanie Wykazu ukazało się w oprac. E. Słodkowskiej. Warszawa 1967. Prace Inst. Bibliogr. Nr 7.

²⁾ Zagadnienia tej konferencji zostały omówione w pracy B. Eychler: Problematyka bibliografii regionalnej Ziem Zachodnich. Warszawa 1960. Biul. Inst. Bibliogr. T. 6 nr 5.

nocnych³). Zasięgiem miała ona objąć piśmiennictwo polskie i obce, traktujące Ziemie Zachodnie i Północne całościowo (pominięte w bibliografiach poszczególnych regionów), dotyczące granicy na Odrze i Nysie oraz piśmiennictwo rewizjonistyczne. Tak pomyślany system bibliografii regionalnych miał z jednej strony uchronić przed niepotrzebnym dublowaniem części materiałów przez poszczególne bibliografie, z drugiej zapewnić pełną rejestrację piśmiennictwa związanego tematycznie z obszarem Ziemi Zachodnich i Północnych.

Pierwsza konferencja wniosła też znaczny wkład w rozwój metodyki bibliografii regionalnej. Zagadnienia metodyczne bowiem nie były dotychczas całkowicie rozwiązane. W polskim piśmiennictwie bibliotekarskim można wskazać zaledwie kilka pozycji, które traktują o tych problemach. Dlatego też ustalenie na konferencji zakresu bibliografii regionalnej i stosowania różnorodnych kryteriów doboru materiałów, a także opracowanie nieco później przez specjalną komisję schematu układu⁴), stworzyło podstawy metodyczne dla opracowujących bibliografie tego typu.

Druga konferencja, zwołana przez Instytut Bibliograficzny w marcu 1963 r. była przeglądem aktualnego stanu prac w poszczególnych ośrodkach⁵).

Trzecią konferencję zwołano 11 grudnia 1967 roku, zgodnie z jedną z Uchwał Ogólnokrajowej Narady Bibliografów (czerwiec 1966). Grono uczestników konferencji zostało rozszerzone. Poza ośrodkami prowadzącymi bibliografie regionów zachodnich i północnych Polski, uczestniczyli w niej także reprezentanci Wojewódzkich i Miejskich Bibliotek Publicznych w Białymstoku, Lublinie, Kielcach i Rzeszowie. Ponadto wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Kultury i Sztuki, Instytutu Historii PAN, Instytutu Zachodniego, Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych. Konferencja miała ukazać aktualny stan prac i rozwój bibliografii regionalnych w latach 1960—1967, zasadniczym jednak jej celem było przedyskutowanie problemu bibliografii regionalnej Ziemi Zachodnich oraz rozważenie potrzeby kontynuowania bieżących bibliografii regionalnych i historycznych Śląska oraz Pomorza Wschodniego i Zachodniego⁶). Ta ostatnia sprawa była podjęta na Drugiej Ogólnokrajowej Naradzie Bibliografów i znalazła swój wyraz jako jedna z Uchwał nakładająca na Instytut Bibliograficzny obowiązek przedyskutowania jej w grupie osób zainteresowanych.

Z analizy stanu prac wynika, że wszystkie ośrodki, z wyjątkiem Instytutu Zachodniego, włączyły się do prac w ramach systemu bibliografii regionalnych Ziemi Zachodnich i Północnych. Największą aktywność przejawia Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie, która opublikowała dotychczas tomy 3, 4, 5 i 6 Bibliografii Pomorza Zachodniego za okres 1957—1964. (Tom 2 za lata 1951—1956 znajduje się w produkcji wydawniczej, tom 1 zaś obejmujący materiał z lat 1945—1950 w opracowaniu redakcyjnym). Biblioteka Śląska wydała kolejne roczniki Bibliografii Śląska: 1960, 1961, 1962 i 1963. Niestety ze znacznym opóźnieniem ukazuje się Bibliografia Warmii i Mazur (ostatni opublikowany rocznik 1961) oraz Bibliografia Ziemi Lubuskiej (pierwszy tom tej Bibliografii obejm-

³) Miało to miejsce na konferencji przedstawicieli ośrodków prowadzących prace bibliograficzne w zakresie bibliografii regionalnych Ziemi Zachodnich i Północnych zorganizowanej przez Instytut Zachodni w Poznaniu w listopadzie 1960 r.

⁴) Schemat został opublikowany w *Metodyce bibliograficznej*. Wyd. 2. Warszawa 1963 s. 307—310.

⁵) Zob. doniesienie w *Przeglądzie Bibliotecznym* 1963 nr 1 s. 61.

⁶) Bibliografia Historii Śląska opracowywana jest z inicjatywy Wrocławskiego Towarzystwa Miłośników Historii, Bibliografia Historii Pomorza Wschodniego i Zachodniego z inicjatywy Toruńskiego Towarzystwa Naukowego i publikowana w *Zapiskach Historycznych*.

mujący materiał za rok 1960 ukazał się w roku 1967). Z dużymi trudnościami borykała się Biblioteka Gdańska; w ostatnim jednak czasie ukazała się Bibliografia Pomorza Gdańskiego za rok 1964.

Zachęcone przykładem także biblioteki innych regionów przystąpiły do opracowywania i wydawania bibliografii. Wojewódzkie i Miejskie Biblioteki Publiczne w Białymstoku, Lublinie, Kielcach i Rzeszowie opracowały i wydały (z wyjątkiem Kielc) bibliografie swoich regionów za okres dwudziestolecia Polski Ludowej.

Najważniejszym jednak problemem konferencji, jak już wspomniano powyżej, była sprawa bieżącej bibliografii regionalnej Ziem Zachodnich i Północnych, którą w r. 1960 podjął się opracowywać i wydawać Instytut Zachodni. Instytut Zachodni nie wywiązał się jednak z przyjętych na siebie zadań. Brak bibliografii Ziem Zachodnich i Północnych stwarza lukę w przemysłanym w całości systemie bibliografii poszczególnych regionów i Ziem Zachodnich. Część piśmiennictwa, a mianowicie traktującego Ziemię Zachodnie i Północne kompleksowo oraz polonika zagraniczne, pozostaje poza zasięgiem rejestracji. Jest to tym bardziej żenujące, jeśli uwzględni się wagę polityczną problemu. Dlatego też sprawa ta stała się centralnym problemem konferencji i aczkolwiek nie została jeszcze całkowicie rozwiązana, można jednak mieć nadzieję, że zostanie pomyślnie sfinalizowana, dzięki zainteresowaniu się nią Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych. Instytut dysponuje bogatymi zbiorami piśmiennictwa zagranicznego, a tematyka bibliografii Ziem Zachodnich pokrywa się częściowo z jego zainteresowaniami. Przedstawiciel Instytutu obiecał przedstawić sprawę władzom Instytutu i wyraził przekonanie, że współpraca dwóch lub trzech instytucji zainteresowanych mogłaby przynieść pożądane rezultaty. W pierwszym kwartale bieżącego roku Instytut Bibliograficzny zorganizuje naradę przedstawicieli Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, Instytutu Zachodniego i Biblioteki Śląskiej w celu ostatecznego omówienia sprawy realizacji bibliografii Ziem Zachodnich i Północnych.

Drugim zagadnieniem dyskutowanym na konferencji była potrzeba kontynuowania bibliografii regionalnych bieżących historycznych Śląska i Pomorza wobec istnienia bibliografii regionalnych dla tych regionów. W dyskusji przyjęto wniosek, że w zasadzie bibliografie bieżące o ujęciu historycznym nie są konieczne, jeśli istnieją bibliografie regionalne ogólne, jednakże można utrzymać ich kontynuację ze względu na długoletnie tradycje i przyzwyczajenia użytkowników. Należałoby jednak zmodyfikować zasady ich opracowania. Zdaniem dyskutantów winien to być wybór kilkuset najważniejszych pozycji o charakterze wyłącznie naukowym, z wyraźnym określeniem użytkownika. Tak ujęta bibliografia mogłaby się ukazywać bieżąco, wyprzedzając bibliografię regionalną ogólną.

Dyskutowane były również, choć w mniejszym zakresie, zagadnienia metodyczne, zwłaszcza dotyczące uwzględniania w bibliografiach regionalnych Ziem Zachodnich poloników zagranicznych oraz zasad selekcji.

Rozwój bibliografii regionalnych jest niewątpliwie związany z zapotrzebowaniem społecznym, ze wzrastającą rangą regionów, z rozwojem towarzystw regionalnych, z chęcią udokumentowania własnego życia gospodarczego, społecznego i kulturalnego, dorobku wniesionego w rozwój całego kraju. Należy przeto z uznaniem podkreślić prace wojewódzkich i miejskich bibliotek powszechnych i innych bibliotek, które zapotrzebowaniom tym wychodzą naprzeciw i podejmują trudne oraz odpowiedzialne zadanie opracowywania i publikowania bibliografii swoich regionów.

WYPOSAŻENIE RUCHOME BIBLIOTEKI WYŻSZEJ SZKOŁY EKONOMICZNEJ W SOPOCIE*)

Dnia 4 października 1967 roku została otwarta nowa Biblioteka Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Sopocie, w bezpośrednim sąsiedztwie starej i nowobudowanej uczelni oraz domów akademickich.

Nowy budynek o kubaturze 8552 m³ rozwiązany jest na siatce modularnej 6 x 6 m. Posiada cztery kondygnacje. Jego rzut zabudowy wynosi 18 x 36 m.

Biblioteka posiada 171 miejsc w czytelniach oraz pojemność magazynów na 200 000 tomów. Od strony wejściowej widoczne są tylko 2 kondygnacje: wysoki parter, który mieści dział udostępniania, oraz I p. z czytelniami: naukową i bibliograficzną, działem opracowania zbiorów i pracowniami specjalnymi. Magazyny książek zajmują dwie najniższe kondygnacje, które dzięki stromej skarpie znajdują się ponad terenem.

Biblioteka Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Sopocie, dr arch. Jerzy Wierzbicki. Widok wejściowy od strony ulicy.

Omawiany obiekt stanowi rzadki przypadek, gdzie zarówno sam budynek, jak jego wnętrza i wyposażenie ruchome zostały zaprojektowane przez jednego autora.

Wyposażenie ruchome, któremu poświęcamy te rozważania, oparte jest na module 90 cm. Ta wielkość w skali międzynarodowej posiada właśnie w budownictwie bibliotecznym swoje specjalne znaczenie. Stanowisko czytelnika przy stole ustabilizowało się w tym wymiarze. Stół jednoosobowy ma 90 x 60 cm. Stół dwu-

*) Wierzbicki J.: Biblioteka Główna WSE w Sopocie (*Architektura* 1965 nr 5)
Wierzbicki J.: Biblioteka Główna WSE w Sopocie. (*Przeg. Bibliot.* 1965 nr 1).

osobowy 180 x 60 cm. Wymienna półka regału książkowego nie powinna przekraczać długości 90 cm. Jest to jeszcze obciążenie, które magazynier przenosi bez nadmiernego wysiłku.

Oś wejściowa. Z prawej strony na pierwszym planie widoczna gablota wystawowa. Dalej w głębi — lada w szatni. Poprzez kolejne drzwi oszklone widoczne zarysy drzew i otaczającej zieleni.

Przy długości 90 cm uzyskujemy najmniejsze straty w ścinkach blachy przy produkcji półek.

Moduł 90 cm. jest doskonale zgrany z modułem budynku 6 m. W przypadku ustawiania wyposażenia w osiach konstrukcji nośnej rozporządzamy, po odrzuceniu szerokości słupów, odcinkiem ca 550 cm. I w tej długości mieści się swobodnie sześć elementów po 90 cm.

Dla Biblioteki WSE została opracowana dokumentacja obejmująca następujące wyposażenie:

1. stół jednoosobowy	90 x 60 cm.
2. stół jednoosobowy z obudową	135 x 72 cm.
3. stół jednoosobowy kartograficzny	135 x 90 cm.
4. stół dwuosobowy	180 x 60 cm.
5. stolik podręczny w katalogu	45 x 60 cm.
6. regał jednostronny do książek	90 x 24 cm.
7. regał jednostronny do czasopism	90 x 33 cm.
8. pojemnik dwustronny kart katalogowych	90 x 95 cm.
9. pojemnik jednostronny kart katalogowych	45 x 95 cm.
10. gablota wystawowa pozioma	180 x 60 cm.
11. gablota wystawowa pionowa	180 x 90 cm. (wys.)
12. komoda na mapy	120 x 90 cm.
13. lada stacji obsługi czytelnika z 3 elementów	3(180 x 45) cm.
14. lada w szatni z 2 elementów	2(180 x 45) cm.
15. lada w barze kawowym	180 x 45 cm.
16. regał w barze kawowym	90 x 30 cm.

Czytelnia ogólna, zdjęcie dzienne. Z lewej strony w głębi poprzez oszklone drzwi widoczne regały w czytelni czasopism. Z prawej strony w głębi poprzez oszklone drzwi. Widoczna pionowa gabłota wystawowa stojąca pod ścianą w hall'u — katalogu — wypożyczalni. Na pierwszym planie dwuosobowe stoły dla czytelników i lekkie, ale bardzo wygodne i stabilne krzesła.

Projektowane meble musiały odpowiadać następującym warunkom: stabilność, jednorodność konstrukcyjnego rozwiązania, wzajemna wymiennność poszczególnych typów, kompozycyjna lekkość. Aby spełnić te wszystkie warunki, zastosowano wszędzie podstawy ze stali profilowanej kątovej. Nogi z dwóch kątowników 30 x 30 x 4 mają przekrój prostokątny bardzo zbliżony do kwadratu. Ramy poziome z kątownika 35 x 35 x 4. Na tych podstawach przy pomocy wkrętów mocowane są blaty stołów, pudła regałów i pojemników kart katalogowych, pudła lad, komód i gablot. Pudła te wykonane są z płyt stolarskich fornirowanych jasnym jesionem polskim.

Magazyn książek. Na pierwszym planie pole jeszcze niezagospodarowane. Za pierwszym regalem widoczna balustrada kłateczki schodowej prowadzącej do następnej niższej kondygnacji magazynu.

Stoły. Wszystkie stoły mają tylko pojedyncze blaty. Z pomocniczych spodnich blatów — półek zrezygnowano. Gromadzą one kurz, utrudniają kontrolę i pozabwiają stół lekkości kompozycyjnej. W stołach większych, jednoosobowych dla profesorów w czytelni naukowej, wprowadzono obudowę trzystronną, z półeczką na księgozbiór podręczny. Taki stół wyznacza pewne ramy przestrzenne i umożliwia zgromadzenie potrzebnych materiałów. Stoły do kartografii o wymiarze 135 x 90 cm umożliwiają rozłożenie map o znaczniejszych powierzchniach.

Regały. Regały do księgozbiorów z wolnym dostępem i do czasopism mają przestawne półki. Skok wynosi 40 mm. Pierwsza półka jest 40 cm. nad podłogą. Regał książkowy posiada 5 półek, regał na czasopisma 11 półek. Regał książkowy, który jest płytszy, posiada przednie nogi podstawy stalowej lekko wychylone do przodu. Obydwa regały są bardzo stabilne. Regały książkowe częściowo zostały ustawione pod ścianami a częściowo w dwustronnych wolno stojących szeregach.

Pojemniki kart katalogowych. W dawnych typach szafek katalogowych szufladki schodziły do samej podłogi. Na dole mieściła się szuflada zupełnie martwa i w meblu tym niepotrzebna. Najniższe szeregi szufladek były bardzo niewygodne w użyciu. Zaprojektowane pojemniki mają stalowe podstawy o wysokości 75 cm. Najniższy rząd szufladek znajduje się więc na wysokości podręcznego stolika. Pojemnik jednostronny kart katalogu alfabetycznego posiada 6 rzędów po 6 szufladek. Pojemnik jednostronny kart katalogu rzeczowego posiada 5 rzędów po 6 szufladek. Pojemniki dwustronne posiadają odpowiednio dwukrotnie większą pojemność.

Gabloty wystawowe. Gabloty poziome składają się z pudeł z drewna, oszklonych górą na wysokości 100 cm. nad podłogą i ustawionych na stalowych podstawach. Gabloty pionowe składają się z pudeł pionowych oszklonych od frontu i również ustawionych na stalowych podstawach. W podstawach tych nogi frontowe są wychylone do przodu celem uzyskania pełnej stabilności.

Komoda na mapy. Mebel ten składa się z pudła drewnianego o 9 szufladach osadzonego na stalowej podstawie o wysokości 50 cm.

Lady. Wszystkie elementy lad mają długość 180 cm. Każdy element posiada pudło i podstawę stalową. Pudła lady stacji obsługi czytelnika mają od wewnętrznej strony odpowiednie podziały na kartoteki, książki w czasowym przechowaniu, maszynę do pisania, telefon itd. Pudła lady w szatni mają specjalne przegródki na teczki i torebki, które należy pozostawiać. Pudło lady w bufecie ma podręczne półeczki. Pudła, o których mowa wyżej, spoczywają na stalowych podstawach o wysokości 25 cm.

Regał w barze kawowym. Pudło regału posiada półki na szkło, porcelanę i napoje. Pudło spoczywa na stalowej podstawie o wysokości 25 cm.

Widzimy więc, że we wszystkich elementach konsekwentnie przeprowadzono zasadę lekkich, ażurowych, stalowych podstaw i osadzonych na tych podstawach blatów lub pudeł z drewna.

Wszystkie profile stalowe są malowane na czarny mat, natomiast płyty stolarskie są fornirowane jesionem jasnym, politurowanym na półmat. Czerń podstaw bardzo dobrze kontrastuje z jasnymi płaszczyznami drewna. W całym dziale udostępniania wykonano również drzwi wewnętrzne z drewna jesionowego a także także listwy cokołowe przyściennie. W ten sposób jednorodnie zostały potraktowane niektóre elementy wykończeniowe i wyposażenie ruchome. Poza opisanym wyposażeniem wykonanym specjalnie dla Biblioteki WSE zostały jeszcze zakupione z gotowych serii meble następujące:

1. krzesła bukowe eksportowe Radomsko — lekkie, ażurowe i wyjątkowo wygodne dla czytelni ogólnej;
2. foteliki bukowe wyściełane do czytelni naukowej i separatek;
3. fotele bukowe wyściełane do czytelni naukowej;
4. szafy aktowe dębowe jasne;

5. biureczka dla personelu w dziale opracowania zbiorów;
6. komplet jasnych mebli dębowych do gabinetu dyrektora biblioteki;
7. stoliki i krzeselka do baru kawowego.

Krzesła i fotele bardzo dobrze harmonizują z jesionowymi stołami. Całe wyposażenie ruchome dobrze się rysuje na jednorodnych posadzkach PCV w kolorze szaro-oliwkowym i na tle jednorodnych ścian wewnętrznych, utrzymanych w całym budynku w tym samym jasnym odcieniu bieli złamanej szarością.

W tak skomponowanych wnętrzach zostały wyeksponowane na pierwszy plan — zbiory z wolnym dostępem do półek. Specjalnie interesująco przedstawia się czytelnia ogólna z aneksem kartograficznym i czytelnia czasopism.

Na razie dwie salki na parterze zostały czasowo zajęte przez dwie katedry uczelni. W związku z tym, trzeba było wprowadzić pewne przegrupowania i przesunięcia funkcjonalne. Dzięki oparciu wszystkich mebli na tym samym module 90 cm, cała operacja była bardzo prosta. Wymienność poszczególnych mebli odbywa się bez żadnych trudności.

I tak np. w miejscu dwóch pojemników kart katalogowych staje gablota wystawowa, lub w miejscu regału książkowego stół jednoosobowy itd. Przeważność jest uniwersalna i właściwie istnieje nieograniczona ilość kombinacji zagospodarowania poszczególnych pól modułowych 6 x 6 m i całych pomieszczeń.

W magazynie niedostępnym zastosowano regały stalowe wolnostojące, łatwo przestawne. W kraju obecnie nie ma właściwie swobodnego wyboru. Nikt nie chce produkować tego wyposażenia. Krótkie serie są nieopłacalne, występują permanentne trudności w uzyskaniu potrzebnej blachy i właściwie profilowanej stali.

Byliśmy zmuszenia akceptować typ regału stalowego, który został zainstalowany w Bibliotece AGH w Krakowie. Regał ten ma zasadniczą wadę, że półki są zdejmowane „górną”, to znaczy że dla zdjęcia np. półki najniższej trzeba zdejmować wszystkie półki. Poza tym regał jest lekki, stabilny i posiada wygląd estetyczny.

W szatni, jak i w wielu innych pomieszczeniach, występują sufity podwieszane. Fakt ten uniemożliwił zawieszenie wieszaków na elementach stropu konstrukcyjnego. Wprowadzono więc ustrój z rur stalowych spawanych, stojący na podłodze. Na poziomych elementach tego ustroju obsadzone są wieszaki właściwe.

Zasłony okienne wykonane są z płótna w odcieniu lnu naturalnego, z białym paskiem pionowym bądź z niebieską pionową nitką. Zasłony są przesuwane na rolkach i prowadnicach plastikowych.

W przygotowaniu całości opisanego wyposażenia trzeba było przewyżczyć ogromne trudności. Nikt generalnie nie chciał się tego podjąć, tłumacząc się brakiem mocy przerobowej, brakiem surowców i szczegółów. Po niekończących się pertraktacjach zlecenie zostało umieszczone w paru wytwórniach na Wybrzeżu.

Podstawy stalowe zostały wykonane w Gdańsku, stolarka właściwa (pudła) meblowa i drzwiowa w Sopocie. Klamek mosiężnych nie można było dostać w całym kraju. Zwykle, żelazne klamki trzeba było specjalnie mosiądzować. Szyldziki do drzwi były specjalnie wycinane z blachy stalowej i również mosiądzowane.

W czasie produkcji mebli nieustannie trzeba było utrzymywać osobisty kontakt z wytwórcami, uzgadniając wszystkie szczegóły i ustalając wspólnie pewne zmiany wynikające z niedostatku rynku. Aby zakupić meble gotowe trzeba było odbyć podróże w skali całego kraju, a w sprawie zasłon okiennych i osprzętu do ich zawieszenia w skali całego Trójmiasta.

Fotografie zamieszczone w artykule wykonał inż. L. Marks.

NIKTÓRE PROBLEMY BIBLIOTECZNE W ZJEDNOCZONEJ REPUBLICIE ARABSKIEJ

Material wybrany został z obszernej relacji inż. Wincentego Kútika (zamieszczonej w nr 8 „Knihovnika” z 1967 r.), który zwiedzał biblioteki egipskie i zapoznał się z niektórymi problemami bibliotekarstwa i dokumentacji w ZRA.

Organizacja bibliotekarstwa i podstawy prawne działalności bibliotek w Zjednoczonej Republice Arabskiej nie są uregulowane jednolitymi normami ustawowymi. Jedynym, jak dotychczas, aktem prawnym, jest wydana w 1956r. specjalna ustawa państwowa, dotycząca Biblioteki Narodowej Dar al — Kutub w Kairze, regulująca także jej zadania jako Centralnej Biblioteki Publicznej o charakterze wiodącym w sieci bibliotek publicznych. Ustawa określa też strukturę i organizację wewnętrzną Biblioteki.

Poszczególne biblioteki naukowe, uniwersyteckie i specjalne podlegają odpowiednim resortom lub urzędom, które je utworzyły. Jedynie biblioteki publiczne, z Biblioteką Narodową Dar al — Kutub na czele, tworzą pewnego rodzaju sieć biblioteczną. Sieć ta podlega Ministerstwu Kultury ZRA. Funkcje centralne nadzoru i kontroli nad bibliotekami publicznymi sprawuje wiceminister kultury za pośrednictwem Biblioteki Narodowej, w gmachu której urządzuje wraz z swym dwuosobowym sekretariatem.

Przy Bibliotece Narodowej, z uwagi na jej centralną pozycję w kierowaniu bibliotekami publicznymi, powołana została, na mocy cytowanej wyżej ustawy z 1956 r., Najwyższa Rada Biblioteczna. Do obowiązków Rady należy w pierwszym rzędzie wprowadzanie w życie za pośrednictwem bibliotek publicznych programu polityki oświatowej, ustalanie budżetów i zatwierdzanie planów finansowych bibliotek oraz mianowanie urzędników i bibliotekarzy (na wyższe stanowiska). Wojewódzkie organa administracji terenowej zarządzają bibliotekami publicznymi za pośrednictwem inspektorów do spraw kultury oraz tzw. komitetów bibliotecznych. W skład takich komitetów wchodzi przedstawiciele instytucji terenowych zainteresowanych sprawami kultury i przedstawiciel odpowiedniego szczebla organizacyjnego Arabskiego Związku Socjalistów.

Sieć bibliotek publicznych jest nieliczna i ogranicza się głównie do większych miast. Na wsi natomiast odczuwa się zupełny prawie brak bibliotek. Przed Ministerstwem Kultury pojawia się ostatnio poważne zadanie zakładania bibliotek na terenach wiejskich w związku z likwidacją analfabetyzmu (jest jeszcze w kraju ok. 50% analfabetów), koniecznością podnoszenia poziomu kulturalno-technicznego wsi i projektem wprowadzania obowiązku nauczania w zakresie szkoły sześciolletniej.

Ustawa z 1956 r. posłużyła też jako podstawa prawna do nadania statutów publicznym bibliotekom rejonowym (umownie można je próbować przyrównywać do naszych bibliotek wojewódzkich) określających ich zadania i strukturę wewnętrzną. Biblioteka taka pełni bardzo zróżnicowaną funkcję, np. biblioteki naukowej a czasami po prostu szkolnej, i jednocześnie rozwijać musi szeroką działalność kulturalno-oświatową w środowisku. Podstawową funkcją bibliotek publicznych jest oczywiście udostępnianie, które ma charakter prawdziwie demokratyczny — jest bezpłatne. Należy to uznać jako widomy objaw rewolucji społecznej i kulturalnej. Dlatego też biblioteki ZRA nie chcą rezygnować z zasady bezpłatności, mimo poważnych trudności finansowych z jakimi muszą się borykać. Czytelnikiem może być każdy obywatel kraju i bez ograniczeń korzystać ze zbiorów prezenyjnie. Natomiast wypożyczanie do domu przysługuje jedynie tym czytelnikom, którzy są gdziekolwiek zatrudnieni, albo mogą wykazać się stałymi dochodami. Dla niepracujących (czy bezrobotnych) stworzono coś w rodzaju furtki,

przez którą mogą przedostać się do książki, jeśli zaręczy za nich ktoś z pracowników biblioteki lub jakaś życzliwa instytucja. Szeroko stosowany jest wolny dostęp, zwłaszcza do księgozbiorów dla dzieci.

Korzystanie ze zbiorów ułatwiają katalogi: alfabetyczny, odrębny dla języka arabskiego i dla języków europejskich, systematyczny (dziesiątny) i tytułowy.

Profil zbiorów bibliotek publicznych jest uniwersalny, o szerokim zakresie tematycznym: literatura piękna dla dorosłych i dla dzieci, popularnonaukowa i trochę naukowej. Przeważa rodzima literatura arabska, gromadzi się też literaturę obcą w przeważającej mierze w języku angielskim, znacznie mniej we francuskim i w najmniejszym stopniu w niemieckim. Poważną rolę w uzupełnianiu zbiorów odgrywają dary egipskich i arabskich instytucji oraz wydawnictw, a także — zwłaszcza w uzupełnianiu zbiorów bibliotek naukowych — dary zagranicznych instytucji i zakładów naukowych. Środki finansowe przyznawane na zakupy i prenumeratę czasopism są corocznie ściśle limitowane w bardzo skromnym wymiarze, i uzależnione od ogólnej sytuacji finansowej kraju.

Problem kadr bibliotekarskich i ich kwalifikacji jest trudny. Przy uniwersytecie w Kairze działa katedra bibliotekoznawstwa (przedstawiciel katedry wchodzi w skład Najwyższej Rady Bibliotecznej przy Bibliotece Narodowej). Jej absolwenci zajmują stanowiska kierownicze w większych bibliotekach publicznych. Tytuły doktorskie jednak starają się bibliotekarze zdobywać na uniwersytetach zachodnich.

* * *

Czołową pozycję wśród wszystkich bibliotek w ZRA a także w stosunku do innych krajów arabskich zajmuje Biblioteka Narodowa Dar al — Kutub. Założona w 1870 r. mieści się, wspólnie z Muzeum Islamistycznym, w trzypiętrowym budynku, niewygodnym i niewystarczającym na potrzeby dwóch różnych a tak różnych instytucji. Wznoszony obecnie nowoczesny gmach, pięknie położony nad brzegiem Nilu, w niedługim czasie zostanie Bibliotece oddany do użytku. Zajmie go jednak znowu wspólnie z drugim użytkownikiem — z Archiwum Narodowym.

Zadania Biblioteki Narodowej, jej organizację i strukturę wewnętrzną określa i reguluje ustawa z 1956 r. Swą rolę Centralnej Biblioteki Publicznej spełnia Biblioteka Narodowa prowadząc 12 filii (o charakterze bibliotek publicznych) na terenie Kairu i zarządzając siecią bibliotek publicznych w kraju, w stosunku do których pełni też funkcje metodyczne. Np. corocznie wydaje zarządzenia dotyczące uzupełniania zbiorów tych bibliotek, które ujednolicają politykę zakupów i zapewniają planową gospodarkę skromnymi funduszami przeznaczonymi na ten cel.

Głównym, oczywiście, zadaniem Biblioteki, jako Narodowej Książnicy, jest gromadzenie i przechowywanie piśmiennictwa arabskiego. W tym celu Biblioteka otrzymuje egzemplarze obowiązkowe (w tym 5 egz. ze Zjednoczonej Republiki Arabskiej) ze wszystkich krajów arabskich. Obecnie zbiory Biblioteki liczą milion woluminów. Do cymeliów zaliczyć należy zbiory rękopisów arabskich pochodzące ze starych meczetów i prywatnych bibliotek. Biblioteka prowadzi też działalność bibliograficzną.

Poważną pozycję wśród bibliotek naukowych, obok Biblioteki Narodowej, zajmuje Biblioteka Uniwersytetu Kairskiego (nazwy tej używa Uniwersytet od rewolucji 1952 r.). Założony w 1907 r. spełnia Uniwersytet Kairski przodującą rolę wśród 4 uniwersytetów w ZRA. W pierwszych latach po założeniu Uniwersytetu przystąpiono do organizowania Biblioteki i budowy dla niej oddzielnego gmachu.

Pierwotna koncepcja zakładała całkowitą centralizację usług bibliotecznych.

Jedna centralna biblioteka obsługiwała wszystkie wydziały Uniwersytetu. Jednak system ten okazał się oczywiście nie dostosowany do potrzeb nowoczesnej uczelni wyższej. Po przeniesieniu Biblioteki do nowego gmachu (1931 r.), z 5 czytelniami na 300 miejsc i magazynem obliczonym na 500 000 wol., powołane zostały biblioteki wydziałowe (1932 r.). Jako jedyną funkcję scentralizowaną pozostawiono uzupełnianie zbiorów. Po zdecentralizowaniu (w 1958 r.) i tej sprawy i przekazaniu jej bibliotekom wydziałowym, pozostawiono w gestii Biblioteki Centralnej tylko prenumeratę czasopism zagranicznych. Księgozbiór Biblioteki Uniwersyteckiej liczy obecnie (1966 r.) ok. 740 000 wol., z tego tylko ok. 280 000 wol. znajduje się w Bibliotece Centralnej. Księgozbiory 11 bibliotek wydziałowych liczą przeciętnie ok. 40 tys. woluminów.

Biblioteka Uniwersytecka, podobnie jak większość bibliotek naukowych i wszystkie biblioteki publiczne w ZRA, posługuje się klasyfikacją dziesiętną Dewey'a. System dziesiętny jest stosowany w tzw. wersji arabskiej, tj. dostosowano niektóre symbole do potrzeb lokalnych w takich dziedzinach jak np. islam, historia i literatura arabska, arabski socjalizm.

Jako poważne zadanie na najbliższą przyszłość stawia Biblioteka Centralna przed sobą założenie centralnego katalogu, obejmującego zbiory wszystkich 11 bibliotek wydziałowych Uniwersytetu.

Tłum. K. GUMKOWSKI

Opracowała EWA PAWLIKOWSKA

Z życia SBP

OBCHODY JUBILEUSZOWE W OLSZTYNIE Z OKAZJI 50-LECIA STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH

20.X.1967 r. minęło 50 lat od chwili powstania zawodowej organizacji bibliotekarskiej zwanej obecnie Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich. W związku z tą rocznicą Zarząd Główny SBP wystąpił do wszystkich Okręgów SBP z apelem o zorganizowanie uroczystości jubileuszowych na własnym terenie.

Okręg olsztyński, jeden z młodszych w Polsce, powziął ambitny zamiar nadania tym obchodom charakteru jak najbardziej uroczystego i zorganizowania imprezy na szeroką skalę.

Zgodnie z zaleceniem Zarządu Głównego SBP Zarząd Okręgu w Olsztynie na posiedzeniu w dniu 14.IV.1966 r. powołał Komitet Organizacyjny Obchodu 50-lecia SBP w składzie: przewodnicząca kol. mgr Cecylia Bieguszevska — kustosz dypl. Biblioteki Gł. WSR, członkowie: kol. kol. Irena Grabowska — przewodnicząca Zarządu Okręgu SBP, kierowniczką Filli Woj. i Miejskiej Bibl. Publ. w Olsztynie, Tadeusz Gączowski — dyrektor Woj. Biblioteki Pedagogicznej w Olsztynie, Wacław Gołowicz — kier. Biblioteki Powiatowej w Mrągowie, mgr Ludwik Pelczarski — dyrektor Biblioteki Głównej WSR w Olsztynie, dr Jan Wróblewski — kustosz Bibl. Głównej WSR. W toku prac przygotowawczych do obchodów uznano za konieczne powiększenie składu Komitetu o dalsze 7 osób.

Udział bibliotekarzy różnych sieci bibliotek w Komitecie Organizacyjnym Obchodu stał się okazją do zacieśnienia współpracy między bibliotekarzami tych sieci, co z pewnością należy zaliczyć do sukcesów w pracy stowarzyszeniowej naszego Okręgu.

Sukces wyraża się i w tym, że przygotowania do obchodów jubileuszowych zaabsorbowały i uaktywniły szersze kręgi bibliotekarzy olsztyńskich, a także spowodowały napływ nowych członków zarówno przed — jak i po uroczystościach.

Uroczystości jubileuszowe postanowiono zorganizować w dniach 20—21 października. Komitet organizacyjny opracował szczegółowy program obchodów. Spra-

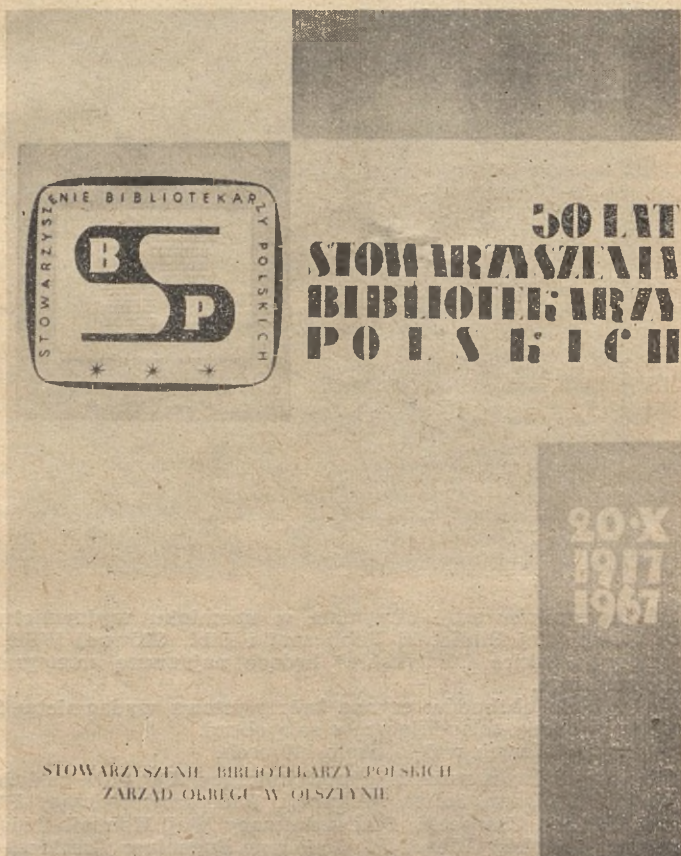
wy te były przedmiotem obrad 11 posiedzeń Komitetu i Zarządu Okręgu odbytych wspólnie lub osobno. Rodziły się pomysły i zachodziły zmiany. W wyniku tych narad i dyskusji program obchodów doskonalili się i wzbogacał.

Zrealizowanie programu obchodów wymagało jednak znacznych środków finansowych przekraczających możliwości Okręgu, nawet po otrzymaniu dotacji z Zarządu Głównego. Mimo to prace przygotowawcze charakteryzował entuzjazm i wiara w zrozumienie i poparcie miejscowych władz partyjnych i administracyjnych. Już przy pierwszych kontaktach z KW PZPR, Prez. WRN i Wydziałem Kultury WRN spotkano się z życzliwością, zrozumieniem oraz zachętą do realizowania zamierzonych planów.

Protectorat nad obchodami objęli: I Sekretarz KW PZPR — Stanisław Tomaszewski, Przewodniczący Prez. WRN — inż Marian Gotowiec, Przewodniczący KW FJN — Julian Malewski, generał Jan Czarnecki, Przewodniczący ZG SBP doc. dr Jan Baumgart.

Wydział Kultury Prez. WRN, z kierownikiem Zofią Kicińską, zapewnił Komitetowi pomoc w sprawach organizacyjnych, jak również wydatną pomoc finansową. Zapewnił także wyróżnienie odznaczeniami i nagrodami aktywistów Stowarzyszenia z okręgu olsztyńskiego.

Godne podkreślenia jest, że ze znaczną pomocą finansową przyszyły także różne instytucje, organizacje i związki: WK ZSL, WK ZZ, ZO ZNP, ZO Zw. Prac. Kultury i Sztuki, „Dom Książki”, WZ Spółdzielni Pracy, WZ Gminnych Spółdzielni, WZ Kółek Rolniczych, WZ PGR. Prezesi i przewodniczący tych instytucji i organizacji weszli w skład Komitetu Honorowego Obchodów.

Swą życzliwością i pomocą finansową instytucje te dały wyraz uznania dla pracy i zawodu bibliotekarskiego. Fakt ten możemy również uznać za sukces odniesiony na drodze starań o podniesienie rangi naszego zawodu w oczach społeczeństwa Warmii i Mazur.

Program obchodów był starannie przedyskutowany i przygotowany. W pierwszym dniu jubileuszowych uroczystości przewidziana była sesja naukowa z trzema referatami oraz wieczornica regionalna, w drugim dniu — wycieczka „Szlakiem Kopernika”. Same uroczystości zakrojono na szeroką skalę. Rozesłano ponad 200 zaproszeń, wydrukowanych na czerpanym papierze, do wszystkich członków SBP naszego Okręgu, do przedstawicieli wszystkich Okręgów w Polsce, do władz miasta i województwa, władz SBP oraz do licznych gości i sympatyków naszej organizacji.

Wydrukowano barwny (niebiesko-czarny) plakat informujący o 50-leciu SBP, zaprojektowany przez artystę plastyka mgr Małgorzatę Korolko.

Do pracowników bibliotek woj. olsztyńskiego

Z okazji Waszego Jubileuszu w imieniu Egzekutywy KW PZPR i własnym składam Wam serdeczne pozdrowienia.

Przez pięćdziesiąt lat Wasza praca służyła szlachetnemu celowi upowszechniania najlepszych wartości ideowych, intelektualnych i moralnych zawartych na stronach postępowej książki.

Bibliotekarze zawsze należeli do tej części inteligencji, której aspiracje kojarzyły się z interesem mas ludowych. Towarzyszyła im w pracy mickiewiczowska wizja traktowania ksiąg pod strzechy.

Niezależnie od warunków, w jakich przyszło bibliotekarzom wypełniać ich misję, w swej ogromnej większości byli oni szermierzami idei postępowych i rewolucyjnych, byli szermierzami prawdziwego humanizmu. Praca ich często była walką.

Ustrój socjalistyczny otworzył szeroko wrotka do sfer kulturalnych masom ludowym. Idea upowszechniania dorobku i najwyższych osiągnięć myśli ludzkiej znalazła pełne warunki realizacji.

Obchodźcie Wasz jubileusz w rocznicę największego prze-

łomu w dziejach ludzkości — pięćdziesięcioletnią Wielką Socjalistyczną Rewolucję Październikową. Wodarzenie to zapoczątkowało także nową erę w rozwoju kultury ludzkiej wnosząc na piedestał człowieka, jego szczęście i wszechstronny rozwój.

Jesteście także spadkobiercami pięknych tradycji walki o polskość Ziemi Warmińsko-Mazurskiej. Wasz dorobek w dwudziestolecie Polski Ludowej na Warmii i Mazurach świadczy o tym, że olsztyńscy bibliotekarze są godnymi kontynuatorami swych patriotycznych poprzedników.

Za ogrom pracy i wysiłku, za osiągnięte wyniki, dzięki którym olsztyńskie bibliotekarstwo znajduje się w czołowie krajowej, składamy Wam serdeczne podziękowanie.

Zyczymy Wam, by Wasza szlachetna praca wzbogaciła dorobek kulturalny naszego regionu, by dobrze służyła humanistycznym ideom marksizmu-leninizmu.

Zyczymy Wam zdrowia, szczęścia i pomyślności w życiu osobistym.

Przewodniczący KW PZPR
Stefan TOMANZEWSKI

Olsztyn, październik 1967 r.

Większość uczestników sesji otrzymała w upominku wydawnictwa dotyczące dziejów Woj. i Miejskiej Biblioteki Publicznej i Bibl. Głównej WSR w Olsztynie oraz wydawnictwo „Szkice Olsztyńskie” będące najnowszą monografią Olsztyna i powiatu olsztyńskiego.

W okresie trwania obchodów czynna była wystawa wydawnictw Stowarzyszenia umieszczona w lokalu sąsiadującym z salą obrad.

Udział w uroczystościach wzięło około 170 osób.

Przy stole prezydialnym zasiadli: Przewodniczący KW FJN, zasłużony w walce o polskość Warmii i Mazur, Julian Malewski, Wiceprzewodniczący PWRN Walter Późny, generał WP Jan Czarnecki, Przewodniczący Woj. Komisji Związków Zawodowych Stanisław Zieliński, Prezes ZO ZNP mgr Eugeniusz Czerkies, Rektor WSR prof. Bolesław Dąbrowski oraz doc. dr Maria Dembowska — członek Prezydium Zarz. Gł. SBP i dyr. Biblioteki Głównej PAN, Irena Grabowska Przewodnicząca ZO SBP w Olsztynie.

Sesji naukowej przewodniczyła doc. dr Maria Dembowska. Otwierając sesję

pozytywnie oceniła dotychczasową działalność Okręgu olsztyńskiego, jego inicjatywę i ożywioną działalność. Następnie w imieniu Zarządu Głównego SBP i swoim własnym przekazała serdeczne życzenia wszystkim bibliotekarzom Warmii i Mazur. Z kolei doc. dr Maria Dembowska odczytała depesze gratulacyjne nadesłane z okazji jubileuszu przez: Dyr. Dep. KO i Bibliotek Min. Kultury i Sztuki Czesława Kałużnego, Zastępcę Dyr. Dep. KO i Bibliotek Min. Kultury i Sztuki Czesława Kozioła, Przewodn. PMRN Juliana Molendę, Przewodniczącą Zarz. Gł. SBP doc. dra Jana Baumgarta, dra Wacława Olszewicza ze Lwowa, jednego z założycieli SBP.

Ponadto na ręce Komitetu Organizacyjnego i ZO, SBP napłynęły życzenia i gratulacje od KW PZPR, Prezydium WK FJN, ZO Stowarzyszenia Księgarzy Polskich w Olsztynie, Dyrektora „Domu Książki” w Olsztynie Tadeusza Lasikowskiego oraz wielu osób prywatnych.

Po odczytaniu nadesłanych życzeń i gratulacji głos zabrali obecni na sali przedstawiciele władz i goście.

Wiceprzewodniczący PWRN w Olsztynie Walter Późny złożył życzenia wszystkim bibliotekarzom Warmii i Mazur oraz podziękował im za pracę w dziedzinie upowszechniania książki i rozwoju czytelnictwa i kultury. Kończąc przemówienie Walter Późny udekorował złotymi odznakami „Zasłużony dla Warmii i Mazur” kol. dra Jana Wróblewskiego i kol. mgra Tadeusza Orackiego.

Przemawiali również Rektor Wyższej Szkoły Rolniczej prof. Bolesław Dąbrowski, Przewodniczący ZO ZNP Eugeniusz Czerkies i były Dyrektor Biblioteki Sejmowej w Warszawie dr Zofia Hryniewicz. Wszyscy oni podkreślali rolę i znaczenie bibliotek w pogłębianiu wiedzy i podnoszeniu ogólnego poziomu kulturalnego oraz wkład Stowarzyszenia w określenie i uznanie zawodu bibliotekarskiego.

Następnie, zgodnie z programem sesji, wygłoszone zostały referaty:

„50 lat Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich” — mgr L. Pelczarski — Dyrektor Bibl. Gł. WSR.

„Polonica biblioteczne niektórych rodów pruskich na Warmii i Mazurach” — mgr Halina Keferstein, kier. Biblioteki Muzeum Mazurskiego.

„Geneza i początki rozwoju bibliotek ludowych w zaborze pruskim” — dr Jan Wróblewski, kustosz Bibl. Gł. WSR.

Mgr Ludwik Pelczarski przedstawił zebranim dzieje Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, jego założycieli i działaczy, akcje podejmowane przez Stowarzyszenie, zmierzające do wykrystalizowania się zawodu bibliotekarskiego, i wieloletnie starania o wydanie jednolitej ustawy bibliotecznej obejmującej bibliotekarzy i biblioteki wszystkich typów. Następnie omówił powstanie i działalność olsztyńskiego Okręgu SBP, przedstawił sylwetki zasłużonych działaczy, pracę wyróżniających się oddziałów. Wprowadzając słuchaczy w bieżącą problematykę spraw Okręgu prelegent wysunął następujące postulaty:

- 1) Należy przeanalizować zagadnienie prenumeraty czasopism po wyciągnięciu wniosków z wydanego przez Bibliotekę Gł. WSR i Bibliotekę WiMBP „Wykazu czasopism bieżąco wpływających do 13 większych bibliotek Olsztyna”.
- 2) Należy zbadać zaopatrzenie bibliotek dla studiujących zaocznie i eksternistów.
- 3) Wypada zastanowić się, jak wpłynie na czytelnictwo, a więc i zaopatrzenie bibliotek, powstanie takiego ośrodka przemysłowego jak Olsztyńskie Zakłady Opon Samochodowych.
- 4) Konieczne jest wydanie katalogu czasopism znajdujących się w bibliotekach olsztyńskich.
- 5) Należy położyć jeszcze większy nacisk na uaktywnienie oddziałów Stowarzyszenia. Zrealizowanie wszystkich tych postulatów możliwe jest tylko przy ściślejszej współpracy wszystkich bibliotek, które są reprezentowane w szeregach SBP.

Mgr Halina Keferstein zreferowała ciekawe wyniki własnych badań źródłowych nad księgozbiorami trzech rodów pruskich związanych z Polską, w oparciu o istniejące inwentarze tych księgozbiorów. Obszernie omówiła zawarte w księgozbiorach polonica, wskazujące na zainteresowanie książką polską i o Polsce oraz żywe związki tych rodów z kulturą i dziejami Polski.

Dr Jan Wróblewski przedstawił wyniki dalszych własnych badań nad kształtowaniem się i rozwojem bibliotek ludowych w zaborze pruskim. Referat zawierał wiele materiału faktograficznego stanowiącego cenny przyczynek do poznania historii bibliotek Ziem Zachodnich i Północnych.

Podsumowania i zamknięcia sesji dokonała doc. dr Maria Dembowska.

Drugą część pierwszego dnia obchodów wypełniła wieczornica regionalna, którą prowadziła Anna Kochanowska redaktor Polskiego Radia w Olsztynie.

Zgodnie z założeniem myślą przewodnią programu wieczornicy było nawiązanie do tradycji pracy kulturalno-oświatowej i propagandy książki na terenie Warmii i Mazur w okresie międzywojennym.

Osobistymi wspomnieniami z tamtych czasów podzielili się z zebranymi działacze kulturalni i bibliotekarze, dobrze znani w środowisku olsztyńskim: poetka Maria Zientara-Malewska, poeta Alojzy Sliwa, Jan Lubomirski, Otylia Grothowa, Maria Kensbock. We wzruszających słowach opowiadali oni o trudnej, a często i niebezpiecznej, pracy stanowiącej tak ważny element w walce o polskość tych ziem.

Maria Zientara-Malewska mówiła o swoich pierwszych trudnych kontaktach ze słowem polskim oraz o tym, jak książki polskie potęgowały w niej miłość do ojczystej ziemi warmińsko-mazurskiej i mowy polskiej. Mówiła o tym, jak pragnęła, aby cała Polska wiedziała, że na terenie Warmii i Mazur żyją i walczą o polskość również Polacy, i jak pisała o tym książki.

Alojzy Sliwa opowiadał, jak to przed sześćdziesięciu paru laty lektura „Pana Tadeusza” budziła u niego poczucie dumy narodowej i kształtowała potrzebę dania wyrazu temu uczuciu w formie poetyckiej.

Jan Lubomirski wspominał swoją działalność kolportera książki polskiej. Dowcipnie i ze swadą mówił o niebezpieczeństwie i przygodach w czasie nielegalnego rozprowadzania wśród ludu Warmii i Mazur „Krzyżaków”.

Otylia Grothowa i Maria Kensbock wspominały swoją pracę bibliotekarek i działaczek oświatowych oraz kursy bibliotekarskie z tamtych czasów.

Wspomnienia przeplatane były muzyką, recytacją i piosenkami w wykonaniu aktorów Teatru im. St. Jaracza.

Uroczystości jubileuszowe zakończyła w dniu 21.X. wycieczka. Trasa przebiegała tzw. „Szlakiem Kopernika” (Dobre Miasto — Lidzbark Warmiński — Frombork), co umożliwiło jej uczestnikom zapoznanie się z miejscowościami i zabytkami Warmii, które na zawsze weszły do historii kultury polskiej.

Zorganizowanie obchodów jubileuszowych 50-lecia SBP stało się dla Okręgu olsztyńskiego okazją do nawiązania szerszych kontaktów ze środowiskiem i zaprezentowania mu problemów i osiągnięć zarówno całej organizacji jak też samego Okręgu. Samym zaś członkom SBP uroczystości te umożliwiły bliższe zapoznanie się z historią i rozległą tematyką prac aktualnych Stowarzyszenia.

Ponadto zorganizowanie omawianych uroczystości na taką skalę było sprawdzianem ambicji, zdolności i stopnia zaangażowania społecznego członków SBP naszego Okręgu.

C. BIEGUSZEWSKA, I. SUCHTA
Olsztyn

Biblioteka Główna WSR

KONFERENCJE OKRĘGU SPB ŁÓDŹ-MIASTO

Cykl trzech konferencji Okręgu SPB przebiegający pod hasłem 50-lecia Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich rozpoczął się dn. 9 listopada 1967 r. uroczystym zebraniem z udziałem 140 osób. Na zebraniu prof. dr Helena Więckowska wygłosiła prelekcję pt. „Udział Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w międzynarodowej współpracy bibliotekarzy”.

Z inicjatywy Zarządu Okręgu zebranie to zostało połączone z obchodem 40-lecia pracy zawodowej prof. H. Więckowskiej.

Konferencja odbyła się na terenie Miejskiej Biblioteki Publicznej im. L. Waryńskiego w Łodzi, która od 1919 r. jest siedzibą władz Okręgu łódzkiego SBP.

KOMUNIKAT

Zawiadamy, że od dnia 1 kwietnia br. wpłaty za wydawnictwa SBP dokonywać należy na nowe konto NBP IV O/M 1551-9-13552.

SPRAWY BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA W PRASIE

O dorobku i zadaniach bibliotekarstwa polskiego. — Dyskusja na temat biblioteki rejonowej. — W trosce o czytelnika wiejskiego. — Książka w rejsach morskich. — O monopolu na kieszonkowce. — Nadzieje przemysłu poligraficznego.

Z okazji 50 rocznicy powstania i krajowego zjazdu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, redaktorzy: Wojciech Jankowerny i Jan Okopień przeprowadzili wywiad z dyrektorem Biblioteki Jagiellońskiej i zarazem przewodniczącym Zarządu Głównego SBP — doc. drem Janem Baumgartem. W wywiadzie tym — zatytułowanym „Prawie od zera...” (*Polityka* nr 41/67) — przewodniczący SBP omawia początki powojennego bibliotekarstwa polskiego i jego szybką rozbudowę w związku z dynamicznymi przemianami zachodzącymi w Polsce Ludowej. Mamy obecnie w kraju, oprócz wielkich księżnic naukowych, rozwiniętą sieć publicznych bibliotek powszechnych.

Pomimo poważnego dorobku, nie trudno zauważyć dysproporcję między stanem bibliotekarstwa a potrzebami czytelniczymi w Polsce. W związku z tym dr Jan Baumgart stwierdza, że zachodzi potrzeba zastąpienia przestarzałego już dekretu nową ustawą o bibliotekach. Przedłużający się okres oczekiwania na ustawę, która umożliwiłaby rozwiązanie tak pilnego problemu, jak koordynację działalności różnych typów bibliotek, powoduje uzasadnione zaniepokojenie. O konieczności przejścia z etapu projektów do końcowej redakcji ustawy pisano już niejednokrotnie na łamach różnych pism.

Obecnie na czoło pilnych spraw bibliotekarskich wysuwają się, zdaniem J. Baumgarta, następujące problemy: zagadnienie specjalizacji, szczególnie w wielkich księżnicach naukowych, popularyzacja czytelnictwa — zdobywanie nowych odbiorców książki, usprawnienie i unowocześnienie systemu informacji o książce, modernizacja bibliotek — ich technicznego wyposażenia.

W dalszej części wywiadu J. Baumgart przedstawił swój pogląd na następujące kwestie: centralizacja czy decentralizacja sieci bibliotecznej (tu autor wypowiedzi uznał celowość rozdrobnienia sieci bibliotek powszechnych), przyczyny kształtowania zainteresowań czytelniczych i możliwości ich pogłębienia (intensywność czytelnicza, wg opinii J. Baumgarta, zależy w pierwszym rzędzie od dopływu nowości). J. Baumgart poruszył również problem trudności finansowych bibliotek, które implikują ujemne skutki w zakresie uzupełniania księgozbiorów bibliotek, a zwłaszcza placówek wiejskich.

Biblioteki wiejskie znalazły się w centrum uwagi prasy, publikującej artykuły w związku z Plenum NK ZSL w sprawach kultury.

W poprzednim przeglądzie omawialiśmy artykuł Jana Wołosza „Książka pod strzechą — i co dalej?” (*Tygodnik Kulturalny* nr 37/67) zamieszczony z okazji Plenum, obecnie pragniemy przedstawić dyskusję prasową, którą wywołał sygnalizowany artykuł.

Zastrzeżenia, w stosunku do wniosków zaproponowanych przez J. Wołosza, zgłosił Tadeusz Zarzębski w artykule „Sieroca dola książki «pod strzechą»” (*Tygodnik Kulturalny* nr 41/67).

T. Zarzębski widzi w naszkicowanym modelu biblioteki rejonowej szereg ujemnych stron, a nawet dostrzega pewne sprzeczności w ustaleniach Wołosza. Rekapitulując polemiczną część wypowiedzi T. Zarzębskiego zwracamy uwagę na te momenty, które wskazują na sprzeczność wniosków inicjatora bibliotek rejonowych. Odnoszą się one do następujących kwestii: transportu książki (J. Wołosz konstatuje trudności transportu książki na terenie jednej gromady, a proponuje wozic ją — w przypadku biblioteki rejonowej — do punktów położonych na terenie kilku gromad); nadmiernego zwiększenia liczby instruktorów; koncentracji księgozbiorów i wykwalifikowanych kadr we wsiach gromadzkich; oceny istniejącej struktury organizacyjnej bibliotek.

Omawiając strukturę organizacyjną bibliotek w Polsce, T. Zarzębski dzieli się swoimi spostrzeżeniami na temat organizacji bibliotek w Anglii. Na podstawie obserwacji poczynionych za granicą, a przede wszystkim w oparciu o nasze, kra-

jowe doświadczenia, skłonny on jest przyjąć koncepcje centralizacji zarządu nad bibliotekami na szczeblu powiatu przy decentralizacji w skali województwa.

T. Zarzębski dużo miejsca w swoim artykule poświęca sprawie nadzoru nad narodowych nad bibliotekami. Uznaje za słuszne takie stanowisko przedstawicieli gromadzkich rad narodowych, że w zakresie merytorycznej działalności biblioteki powinni wypowiedzieć się kompetentni pracownicy biblioteki powiatowej, a nie gromadzka rada narodowa, której placówka biblioteczna faktycznie podlega.

Na zakończenie autor proponuje rozważenie celowości prowadzenia własnych bibliotek przez organizacje, zwłaszcza w mniejszych zakładach pracy, postulując zastąpienie tych bibliotek filiami bądź punktami bibliotecznymi ulokowanymi w zakładach.

W artykule „Książka bliżej wsi” (*Tygodnik Kulturalny* nr 43/67) Jan Wołosz odpowiada na zarzuty T. Zarzębskiego, podtrzymuje koncepcję utworzenia bibliotek rejonowych, nieco ściślej — niż w poprzednim artykule — precyzując jej zasady działania.

W cyklu artykułów publikowanych z okazji Plenum NK ZSL, „Tygodnik Kulturalny” zamieścił w nrze 46/67 kolejną wypowiedź na temat działalności wiejskich placówek kulturalnych. Jest to artykuł Wojciecha Jankowernego pt. „Bezdroża koordynacji”. Artykuł traktuje głównie o sytuacji finansowej placówek kulturalno-oświatowych podległych radom narodowym i związkowi zawodowemu, o poczynaniach w zakresie koordynacji środków na cele kulturalne. Autor prezentuje tu również biblioteki gnieżdzące się w ciasnocie, w pomieszczeniach z przeciekającymi dachami, pozbawione podstawowych urządzeń.

Problem upowszechnienia książki na wsi jest tematem artykułu: „Wiesz czeka na dobrą książkę” (*Zarzewie* nr 42/67). Autor sygnalizowanego artykułu — Zygmunt Wójcik uważa, że przyczyn zbyt słabego upowszechnienia książki na wsi należy szukać w złym rozprawdaniu. Mieszkaniec wsi, chcący kupić dobrą książkę, ma poważne kłopoty, nie tylko z powodu niskich nakładów, ale także i z braku odpowiedniej sieci księgarskiej. Autor proponuje zorganizowanie na terenie wsi sprzedaży ruchomej, postulując dalej premiowanie nabywców książek (np. za zakupienie trzech książek czwartą otrzymałoby się gratis).

Z. Wójcik omówił następnie najważniejsze osiągnięcia ZMW w upowszechnianiu czytelnictwa na wsi.

Skoro już mowa o osiągnięciach, to godzi się przypomnieć sukcesy bibliotek wojskowych w związku z obchodzonym w roku 1967 jubileuszem ich 200-lecia.

Na ten temat ukazało się wiele artykułów, informacji, wywiadów obecnie pragniemy uzupełnić rejestr materiałów prasowych poświęconych bibliotekarzom wojskowym sygnalizując artykuł Wajciecha Jankowernego „Spoczniej, wojsko czyta” (*Trybuna Ludu* nr 284/67).

Autor omawia zasoby największej księżnicy — Centralnej Biblioteki Wojskowej, wymienia niektóre biblioteki przy wojskowych instytucjach i uczelniach oraz zasługi bibliotek oświatowych w rozbudzaniu i zaspokajaniu zainteresowań czytelnicznych oficerów i żołnierzy.

Z jednostek wojskowych przenieśmy się teraz do naszych marynarzy na statkach PŻM. O czytelnictwie na statkach Polskiej Żeglugi Morskiej pisze A. Klinar w artykule „Książka — przyjaciel marynarza” (*Kurier Szczeciński* nr 243/67).

Jak wiadomo, armatorzy mają zawarte umowy z bibliotekami w Szczecinie i Gdańsku, na podstawie których załogi statków mogą wypożyczać zestawy książek przed wyruszeniem w rejs. A. Klinar sygnalizuje wzrost czytelnictwa książek na statkach PŻM (w r. 1961 marynarze tego armatora wypożyczyli łącznie 3 tys. tomów, natomiast w 1966 r. wypożyczono już 13 tys. tomów).

Największą popularnością wśród marynarzy cieszą się książki wojenn-przygodowe i podróżnicze, drugie miejsce zajmują „kryminały” dopiero na trzecim miejscu uplasowała się klasyka i poważna literatura współczesna, rodzima i obca. Oddzielny problem stanowi czytelnictwo prasy. Statki przebywające na morzu zaopatrywane są w gazety i czasopisma za pośrednictwem agentów w obcych portach, do których nadchodzą przesyłki pocztą lotniczą. Niestety, przesyłki te często giną, lub docierają do załóg z wielotygodniowym opóźnieniem.

Analizując czytelnictwo książek na statkach, autor artykułu notuje pozytywne fakty, świadczące o tym, że ciągle zwiększa się liczba różnych wydawnictw towarzyszących marynarzom w ich rejsach. Obok książek wypożyczonych z bibliotek publicznych coraz więcej można tu spotkać pozycji otrzymanych w postaci daru od miast i zakładów pracy w ramach patronatów nad statkami.

Marynarze zaopatrują się w książki własnym przemysłem, kupując interesujące nowości w księgarniach, powiększając tym samym zasobność księgozbiorów na statkach. Można przypuszczać, że na statku najwygodniejszym formatem książki jest „kieszonkowiec”. Producenci książek kieszonkowych powinni zatem uwzględnić, przy doborze tytułów, zainteresowania czytelnicze ludzi odbywających morskie podróże.

Należy przypuszczać, że książka kieszonkowa w niedalekiej przyszłości towarzyszyć będzie podróżującym różnymi środkami lokomocji, umilając czas coraz większej liczbie osób.

Wiemy już na ogół, kto będzie czytał kieszonkowce, natomiast nie bardzo wiemy, jaka instytucja ma mieć monopol na ich sprzedaż.

Kazimierz Malicki w artykule pt.: Monopol na „kieszonkowce”? polemizuje z Janem Okopieniem — zwolennikiem rozprowadzania książek z tych serii przez „Ruch”, proponuje włączenie kieszonkowców do księgarskiej sprzedaży: bo serie kieszonkowe nie dublują drogich wydań, lecz je zastępują, stąd np. nabywane są one przez biblioteki (naszym zdaniem niesłusznie), a w dodatku nasza sieć księgarska jest bardzo rozgałęziona i od dawna objęła swym zasięgiem również miasteczka, osiedla i większe wioski.

Artykuł K. Malickiego, (zamieszczony w nrze 18/67 „Przeglądu Księgarskiego i Wydawniczego”) kończy się kategorycznym stwierdzeniem, że księgarstwo ma pełne prawo do sprzedaży kieszonkowców „w możliwie pełnym wyborze, zarówno dla stałych, jak i przygodnych odbiorców, którzy poszukują w księgarniach wydawnictw łatwych i trudnych, tanich i drogich, słowem wszystkich”.

Obok pytania: gdzie będziemy kupować interesujące książki?, pytamy ciągle, jaka będzie podaż książki na naszym rynku księgarskim. W sprawach tych decydujący głos mają wydawcy i przemysł poligraficzny.

O deficycie „mocy produkcyjnych” przemysłu poligraficznego pisano i mówiono dosyć często (temat ten był również przedmiotem dyskusji na Kongresie Kultury Polskiej), obecnie rozważa się dalszy program rekonstrukcji maszyn i sprzętu poligraficznego, w związku ze zwiększeniem środków na inwestycje w poligrafii w roku 1966 i 1967. Bliższe omówienie tego problemu znajdujemy w artykule Jana Okopienia „Duże pieniądze dla poligrafii” (*Kultura* nr 46/67). eLBe

kronika **KRAJOWA** i **ZAGRANICZNA**

DNI KSIĄŻKI „CZŁOWIEK — ŚWIAT — POLITYKA”

W okresie od 20 do 30 listopada 1967 r. odbyły się obchody Dni Książki „Człowiek—Świat—Polityka”. Celem „Dni” była szeroka popularyzacja literatury społeczno-politycznej. Z tej okazji odbywały się w całym kraju liczne spotkania z autorami książek społeczno-politycznych, publicystami i redaktorami poszczególnych wydawnictw, wystawy i kiermasze książek, rozwinięto kolportaż wytypowanych publikacji, przeprowadzono szereg konkursów czytelniczych.

Funkcję przewodniczącego Krajowego Komitetu Dni Książki „Człowiek—Świat—Polityka” pełnił Kazimierz Rusinek — Wiceminister Kultury i Sztuki. W terenie powołane zostały wojewódzkie i miejskie Komitety „Dni”.

JUBILEUSZ 150-LECIA „OSSOLINEUM”

W dniach 25—26 listopada 1967 r. odbyły się uroczystości jubileuszowe „Ossolineum”. W obchodach, nad którymi protektorat objął Prezes Rady Ministrów Józef Cyrankiewicz, uczestniczyli przedstawiciele kultury i nauki polskiej, dawni i obecni zastępcy pracownicy „Ossolineum” oraz goście z Czechosłowacji, Jugosławii, NRD, Rumunii, Węgier i ZSRR.

W dniu 25 listopada 1967 r. odbyła się uroczysta akademii, w której wziął udział: zastępca Przewodniczącego Rady Państwa — prof. dr S. Kulczyński, Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego — prof. dr H. Jabłoński, zastępca kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR — Z. Wróblewski, Prezes PAN — prof. dr J. Groszkowski, Wiceminister Kultury i Sztuki — Kazimierz Rusinek, przedstawiciele Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego i in. Po zagajeniu akademii przez dyrektora wydawnictwa „Ossolineum” dra M. Sewerskiego, Mln. H. Jabłoński odczytał list premiera J. Cyrankiewicza do Zakładu im. Ossolińskich z okazji 150-lecia tej zasłużonej instytucji.

W imieniu Rady Państwa prof. dr S. Kulczyński udekorował Zakład im. Ossolińskich orderem „Sztandaru Pracy” I klasy.

Na zorganizowanej z okazji jubileuszu sesji, referaty naukowe wygłosili: prof. dr Antoni Knott, prof. dr Stefan Kieniewicz, prof. dr Marian Jakubiec, i mgr Józef Adam Kosiński.

WYSTAWA pn. „Z WARSZTATU PISARZA”

W siedzibie polskiego Pen-Clubu w PKiN w Warszawie otwarta została w dn. 14.X.1967 r. wystawa pn. „Z warsztatu pisarza”. Na uroczystości otwarcia obecny był członek Biura Politycznego KC PZPR — Zenon Kliszko. Wystawę otworzył prezes polskiego Pen-Clubu — Jan Parandowski.

Na wystawie zgromadzono szczególnie cenne eksponaty należące do nieżyjących pisarzy: Władysława Broniewskiego, Jana Brzechwy, Marii Dąbrowskiej, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Poli Gojawiczyńskiej Marii Jasnorzewskiej-Pawlikowskiej, Leona Kruczkowskiego, Stanisława Jerzego Leca, Wilhelma Macha, Ludwika Hieronima Morstina, Zofii Nałkowskiej, Stanisława Piętaka, Leopolda Staffa, Andrzeja Struga, Juliana Tuwima, Stefana Żeromskiego, a także Alberta Camusa, Jean Cocteau, Ilii Erenburga, André Maurois, Ernesta Hemingwaya, Romain Rollanda, Michaila Sadoveanu.

WYSTAWA BIBLIOTEKI NARODOWEJ Z OKAZJI 50-lecia REWOLUCJI PAŹDZIERNIKOWEJ

W dniu 18.XI.1967 r. otwarta została wystawa pn. „Polsko-radzieckie związki w literaturze”, przygotowana przez Bibliotekę Narodową z okazji 50-lecia Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej. Wystawę otworzył Wiceminister Kultury i Sztuki Zygmunt Garstecki.

Wystawa przygotowana przez Bibliotekę Publiczną m. st. Warszawy, prezentowała oryginalni okres rozwoju bogatych kontaktów literackich i kulturalnych między Polską a Związkiem Radzieckim. Znalazły się tu unikalne egzemplarze pism, w których postępowi pisarze, publicyści, poeci — wśród nich Julian Leszczyński-Leński, Julian Brun-Brunowicz, Jan Hempel, Władysław Broniewski, Stanisław Ryszard Stände i Witold Wandurski — pisali o ideach Wielkiego Października.

„ECHA REWOLUCJI ROSYJSKIEJ W PRASIE WARSZAWSKIEJ 1917 r.” — WYSTAWA W BIBLIOTECIE PUBLICZNEJ m. st. WARSZAWY

Wystawa, przygotowana przez Bibliotekę Publiczną m. st. Warszawy, prezentowała oryginalne teksty prasowe, w których wyrażany był stosunek prasy warszawskiej do rewolucji rosyjskich: lutowej i Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej. Ekspozycja pt. „Echa Rewolucji Rosyjskich w prasie warszawskiej 1917 roku” czynna była od 6 listopada do 31 grudnia 1967 r.

NOWA SIEDZIBA POWIATOWEJ I MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI W PIOTRKOWIE

W dniu 4.XI.1967 r. oddany został do użytku nowy budynek Powiatowej Biblioteki Publicznej oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej w Piotrkowie. Uroczystego otwarcia nowego budynku dokonał szef Urzędu Rady Ministrów Minister J. Wieczorek.

NAGRODY IM. WŁODZIMIERZA PIETRZAKA

Jury nagrody im. Wł. Pietrzaka przyznało następujące nagrody: nagrody naukowe — prof. dr Józef Chałasiński, prof. dr Alicja Dorabialska, zespół autorów opracowania naukowego i artystycznego „Koleń Polskich”; nagroda plastyczna — Maria Hiszpańska-Neuman; nagroda literacka — Wojciech Żukrowski; nagroda zagraniczna — Konstanty Paustowski. Rychter; nagroda młodych — Jerzy Piechowski; nagroda zagraniczna — Konstanty Paustowski.

Uroczystość wręczenia po raz 20 nagród im. Włodzimierza Pietrzaka odbyła się 26 listopada 1967 r.

TRYLOGIA SIENKIEWICZA PO BUŁGARSKU

Wydane po raz pierwszy w Bułgarii „Ogniem i mieczem” oraz „Potop” w nakładzie 18 000 egzemplarzy zniknęły z półek księgarskich w ciągu kilku dni. W styczniu 1967 r. ukaże się trzecia część trylogii Sienkiewicza „Pan Wołodyjowski”.

MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ KSIĄŻKI DLA DZIECI

Inicjatorem „Dnia” jest Międzynarodowe Kuratorium Książki dla Młodzieży, mające siedzibę w Zurichu. Pragnie ono w ten sposób zwrócić uwagę wydawców, pisarzy, księgarzy i instytucji zainteresowanych książką dziecięcą na potrzebę publikowania dobrej literatury dla młodych czytelników.

Pierwszy Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci odbył się 3.IV.1967 r. w 35 krajach Europy, Ameryki i Azji. (*Nachrichten, Nouvelles, Nottizie* 1967 nr 2/3 s. 72).

Krzyż Kawalerski Odrodzenia Polski

mgr WŁODZIMIERZ AFTANAZY   dr ADAM FASTNACHT
dr KAROL HEINTSCH

Złoty Krzyż Zasługi

mgr MARIA BRONARSKA   dr KAMILA SCHUSTER
mgr HENRYK ŁAPIŃSKI   dr JÓZEF SZCZEPANIEC
dr ZBIGNIEW RZEPA   dr JÓZEF SZWAGRZYK
mgr HANNA WOLSZCZANOWA

Srebrny Krzyż Zasługi

FRANCISZKA CHOIŃSKA   JANINA SZYMAŃSKA

Odnaka Zasłużonego Działacza Kultury

mgr MARIA BUŁÓWNA   mgr HENRYKA OPRAWKO
mgr BARBARA GÓRSKA   dr FRANCISZEK PAJĄCZKOWSKI
mgr RYSZARD GRABAŁOWSKI   mgr MIECZYŚLAW RADOJEWSKI
JANINA KELLES-KRAUZ   mgr JADWIGA RUPIŃSKA
dr EDWARD KIERNICKI   mgr FRANCISZKA SAWICKA
mgr KRYSZYNA KORZON   mgr KRYSZYNA STEFANICKA
mgr STANISŁAW STRAUSS

Złota odznaka Związku Nauczycielstwa Polskiego

mgr MARIA BUŁÓWNA   mgr MIECZYŚLAW GAŁYGA
JANINA DOBRZYŃECKA   BRONISŁAW PRUCHNIK
mgr MARIA ZAWIAŁSKA

Złota Odznaka Zasłużonego dla Dolnego Śląska

dr EDWARD KIERNICKI   mgr WŁADYSŁAWA SOKOŁOWSKA
dr FRANCISZEK PAJĄCZKOWSKI   mgr EUGENIA TRILLER

Odnaka Budowniczego Wrocławia

WANDA GERMAN   dr ZBIGNIEW RZEPA
ZOFIA HUBER   mgr WOJCIECH SZKIELSKI
doc. dr ROMAN LUTMAN   mgr WANDA TUKANOWICZ
mgr ALINA ŁĄGIEWSKA   ANNA WITKO
LEON MAJCHRZAK   mgr MARIA ZAWIAŁSKA
mgr JANINA LORET-HEINTSCHOWA

A. PRZEPISY OGÓLNE

BUDOWNICTWO

Zarządzenie Nr 92 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 26 sierpnia 1967 r. w sprawie wykazu obowiązujących resortowych aktów normatywnych. Dz. Urz. Min. Budown. i Przemysłu Materiałów Budowl. nr 14, poz. 50.

W załączeniu do zarządzenia podano wykaz aktów prawnych obowiązujących wg stanu w dniu 31 lipca 1967 r., publikowanych w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, Monitorze Polskim oraz w Dzienniku Ustaw, a także i aktów prawnych nie publikowanych.

FINANSE

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 8 grudnia 1967 r. w sprawie rachunkowości jednostek gospodarki uspołecznionej. Mon. Pol. nr 69, poz. 340.

Przepisy zarządzenia dotyczą przedsiębiorstw państwowych i społecznych, gospodarstw pomocniczych, instytutów naukowo-badawczych i innych jednostek działających wg zasad rozrachunku gospodarczego. Przepisy zarządzenia regulują m. in. sprawy dotyczące zbiorów bibliotecznych w.w. jednostek państwowych i spółdzielczych (zob. § 50). Książki i czasopisma znajdujące się w bibliotece zaliczane są do grupy „przedmiotów nietrwałych”. Inwentaryzacja (tzw. skontrum) księgozbioru biblioteki powinna być przeprowadzana „co najmniej raz w roku”. Inwentaryzacja ta może być przeprowadzana według uproszczonych zasad, tj. przez porównanie zapisów w księdze inwentarzowej biblioteki ze stanem rzeczywistym. Ujawnione przez inwentaryzację niedobory nie zawinione są odpisywane na konta kosztów, na podstawie decyzji dyrektora przedsiębiorstwa. Równocześnie z wejściem w życie tego zarządzenia traci moc obowiązującą m. in. zarządzenie Ministra Finansów z dnia 4 grudnia 1959 r. w sprawie podstawowych zasad prowadzenia księgowości, inwentaryzacji, sporządzania sprawozdań finansowych oraz przechowywania dowodów księgowych przez jednostki gospodarki uspołecznionej (Mon. Pol. z 1959 r. nr 102, poz. 546 oraz z 1961 r. nr 26, poz. 128 i nr 72, poz. 304).

Zarządzenie Nr 3 Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 1968 r. w sprawie zasad gospodarowania bezosobowym funduszem płac w jednostkach państwowych i społecznych nie będących przedsiębiorstwami. Mon. Pol. nr 2, poz. 8.

Bezosobowy fundusz płac przeznaczony jest na pokrycie należności osób fizycznych z tytułu umów o dzieło lub umów zlecenia, których przedmiotem jest zobowiązanie się do wykonania tych prac, „dla których ze względu na ich doraźny lub przejściowy charakter bądź niewielkie rozmiary nie jest przewidziane zatrudnienie w planie zatrudnienia”. Umowy mogą być zawierane także z pracownikami własnymi, jeżeli zadanie to nie wchodzi w zakres obowiązków pracowników danej komórki organizacyjnej i nie będzie wykonywane w godzinach pracy. Pracownicy jednostki, która zawarła umowę, nie mogą przyjmować od osoby, której zlecono wykonanie umowy, całości lub części prac objętych umową. „Jeżeli umowa dotyczy prac, na które nie ma ustalonej obowiązującej stawki, wynagrodzenie nie może przekroczyć kwoty uzyskanej z przemnożenia liczby godzin niezbędnej do wykonania umowy przez podwyższoną w granicach do 200% stawkę godzinową wynagrodzenia pracownika o kwalifikacjach odpowiednich do wykonania umowy”. Przepis o podwyższeniu stawki do wysokości 200% obowiązuje także w przypadku, gdy na prace określone umową są ustalone stawki wynagrodzenia. Równocześnie z wejściem w życie tych przepisów traci moc obowiązującą zarządzenie Nr 10 Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lutego 1962 r. w sprawie zasad gospodarowania bezosobowym funduszem płac w jednostkach państwowych i społecznych nie będących przedsiębiorstwami (Mon. Pol. nr 11, poz. 36).

U w a g a: W zbiorze przepisów „Przepisy prawne dla bibliotek powszechnych” W-wa 1965, na stronie 248 należy umieścić krótką notatkę o wyżej omówionym akcie prawnym.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 5 stycznia 1968 r. w sprawie obowiązku zawiadomiania organów finansowych o zawarciu umowy. Mon. Pol. nr 2, poz. 12.

Jednostki gospodarki uspołecznionej obowiązane są przysyłać w terminie do dnia 15 każdego miesiąca, właściwym organom finansowym pierwszej instancji, odpisy lub wyciągi umów zawartych w ubiegłym miesiącu (z jednostkami gospodarki nie uspołecznionej lub z osobami fizycznymi) na kwotę przewyższającą 5 000 zł. Obowiązek ten nie dotyczy umów, które podlegają opodatkowaniu podatkiem od wynagrodzeń lub podatkami obrotowym i dochodowym (w formie ryczałtu), oraz przypadków, gdy należność za świadczenie

została zapłacona całkowicie, a płatnik — przed upływem terminu przesłania odpisów lub wyciągów umów o świadczenie rzeczy lub usług — przesał organowi finansowemu wykaz przedpłat na podatki obrotowy i dochodowy, obejmujący w całości dane świadczenie. Równocześnie z wejściem w życie tego zarządzenia traci moc obowiązującą zarządzenie Ministra Finansów z dnia 7 maja 1952 r. w sprawie obowiązku zawiadamiania organów finansowych o zawarciu umowy (Mon. Pol. nr A-41, poz. 587).

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 1967 r. w sprawie wykonania dekretno-ów o podatku obrotowym i podatku dochodowym. Dz. U. z 1968 r. nr 1, poz. 1.

INWESTYCJE

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 2 stycznia 1968 r. w sprawie dopuszczenia do reallizacji drobnych inwestycji. Mon. Pol. nr 2, poz. 9.

Poza inwestycjami objętymi planami rocznymi jednostki gospodarki uspołecznionej mogą podejmować do realizacji inwestycje: 1) polegające na nabyciu m. in. aparatury i innych urządzeń dla celów naukowo-badawczych szkół wyższych i placówek PAN oraz innych placówek zaplecza naukowo-technicznego, o ile jednostkowy koszt nie przekracza 200 tys. zł, a także innych przedmiotów zaliczanych do środków trwałych, o ile jednostkowy koszt ich nabycia nie przekracza 50 tys. zł; 2) polegające na wykonaniu robót budowlanych o koszcie nie przekraczającym 50 tys. zł.

MEBLE

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 3 stycznia 1968 r. w sprawie wytycznych projektowania mebli biurowych. Mon. Pol. nr 2, poz. 11.

Wytyczne projektowania mebli biurowych, stanowiące załącznik do zarządzenia, określają ogólne warunki, jakim powinny odpowiadać meble biurowe pod względem funkcjonalnym, ekonomicznym, konstrukcyjno-materiałowym, technologicznym oraz estetycznym.

NARODOWY PLAN GOSPODARCZY

Uchwała Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 20 grudnia 1967 r. o narodowym planie gospodarczym na 1968 r. i podstawowych założeniach planu na 1969 r. Mon. Pol. nr 70, poz. 341.

W punkcie VII. B. 5 uchwała ustala, że „liczba bibliotek powszechnych wzrośnie o 186, tj. o 2,2% w porównaniu do przewidywanego wykonania w 1967 r.”.

PODRÓŻE SŁUŻBOWE

Pismo okólne Nr 89 Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 28 października 1967 r. w sprawie wysokości ryczałtów na koszty dojazdów w podróży służbowych. Dz. Urz. Komitetu Pracy i Płac nr 8, poz. 19.

Na podstawie tego pisma okólnego, ryczałt przysługujący w podróży służbowych na pokrycie kosztów dojazdów do dworca kolejowego, przystani, stacji autobusowej lub lotnicznej oraz za przejazd z jednego dworca (przystani, stacji) do drugiego, zostaje podwyższony z 0,75 zł do 1,40 zł — za każdy dojazd lub odjazd.

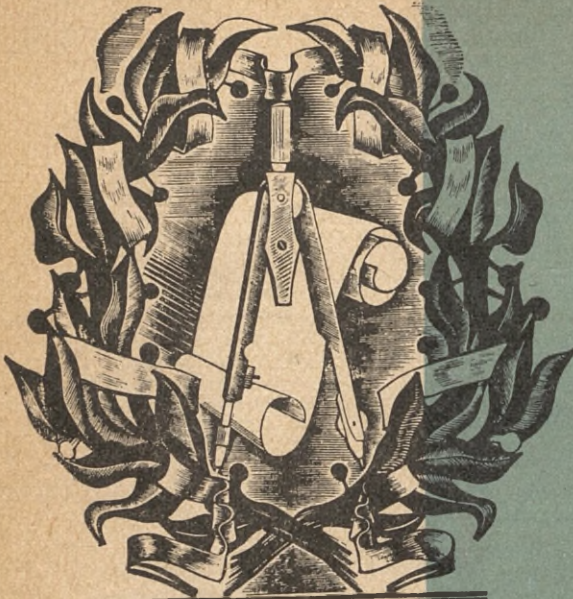
RZECZY ZNALEZIONY

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 20 listopada 1967 r. w sprawie sposobu ewidencjonowania i przechowywania rzeczy znalezionych. Mon. Pol. nr 65, poz. 312.

Jest to przepis wykonawczy do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 1966 r. w sprawie rzeczy znalezionych (Dz. U. nr 22, poz. 141; zob. też: „Bibliotekarz” z 1967 r. nr 7—8 s. 255). Ewidencję rzeczy znalezionych prowadzą biura gromadzkie rad narodowych oraz organy administracji finansowej prezydiów rad narodowych. Sposób przechowywania przedmiotów o wartości naukowej lub artystycznej określają przepisy zarządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 20 lutego 1967 r. w sprawie sposobu przechowywania znalezionych przedmiotów o wartości naukowej lub artystycznej (Mon. Pol. nr 14, poz. 69; zob. też: „Bibliotekarz” z 1967 r. nr 5 s. 159).

UZDROWISKA

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 stycznia 1968 r. w sprawie organizacji i zakresu działania Naczelnej Rady Uzdrawisk i Wczasów Pracowniczych oraz wojewódzkich rad uzdrawisk i wczasów pracowniczych. Dz. U. nr 2, poz. 3.

**BIBLIOTEKA
SZKOŁY INŻYNIERSKIEJ
WCZESTOCHOWIE**

W. BARYŁKI

EX LIBRIS

**BIBLIOTEKI
AKADEMII
MEDYCZNEJ**

W. LUBLINIE

**50
LAT**

**STOWARZYSZENIE
BIBLIOTEKARZY POLSKICH**

**KOSZALIN
SZCZECIN**

**20
LAT**

NA POMORZU ZACHODNIM